

७० याडी

श्रीगणेशायनमः॥ ॐ ॥ अस्य श्रीचंडिकास्तोत्रस्य ब्रह्मसापवित्रो वन-मंत्रस्तव इति
वनारधसंवादाविपत्योर्वह्ममणिः सर्वधर्मकारिणी श्रीदुर्गादेवताचतुर्विंशजं
ह्रींशक्तिरूपिणीकल्पितकार्यसिध्यथेतेषां वित्तियोगः॥ ॐ ह्रीं स्वरूपायै मधु
कैटभमर्दिन्यै ब्रह्मसापविशुक्ता भव॥ १ ॥ ॐ श्रीं बुद्धिरूपिण्यै महिषासुरमैत्र्य
नाशिन्यै ब्रह्मसापविशुक्ता भव॥ २ ॥ ह्रीं करूरूपिण्यै महिषासुरमर्दिन्यै भुं भवधका

ASHA ARCHIVES

३५११

चं

रिण्येब्रह्मसापविमुक्ताभव ॥ ३ ॥ ॐ शं शक्तिरुपिण्येवेदसुतेब्रह्मसापविमुक्ता
भव ॥ ॐ मां मातरुपिण्येअनर्गसहितायेब्रह्मसापविमुक्ताभव ॥ ॐ ह्रीं श्रीं ह्रीं
दुर्गाये सर्वेभ्यर्पकारिण्येब्रह्मसापविमुक्ताभव ॥ ॐ ह्रीं ह्रीं ॐ नमः शिवायेअ
नेदकवरुपिण्येब्रह्मसापविमुक्ताभव ॥ ॐ कल्पकाली ह्रीं कल्पाहाये नमः
दरुपिण्येब्रह्मसापविमुक्ताभव ॥ ॥ एवं मंत्रं न जानति चंडी पाठ करेति यः ॥

एम

१०

आ मातं नैव दातारं धायं कृपान्न संशय ॥ ॥ इति श्रीरुद्रयामले चंडिका साप
मोचनं संपूर्णं भुवं ॥ ॐ श्रीगणेशाय नमः ॥ अथ सप्तशतित्यास ॥ ॥ अथ
प्रथममध्यमोत्तमचरित्राणां ब्रह्माविष्णुरुद्रा नमः श्रीमहाकाली महाल
क्ष्मी महासरस्वत्यो देवताः ॥ गायत्री गुरुष्टुष्टु नमः सिद्धिं दातां शक्रं भूमीं
शक्रयः रक्तदेविका दुर्गाग्रामयो विजानि अग्निर्वायुः सूर्यस्तत्त्वानि नमः पुनः स

चं

मवेदाध्यानातिसकलकामनासिद्धये श्रीमहाकाली श्रीमहालक्ष्मी श्रीमहा
सरस्वत्यो देवताः प्रीत्यर्थं जपे विनियोगः ॥ तत्रादौ न्यासः ॥ खड्गिनी भूतिनी
घोरा ॥ अंगुष्ठाभ्यां नमः ॥ शूलेन पाहि नो देवी ॥ नर्जनीभ्यां नमः ॥ प्राच्यां रक्ष
प्रतीभ्यां नमः ॥ मध्यमाभ्यां नमः ॥ सौम्याभ्यां नमः ॥ अमाभ्यां नमः ॥ रात्रिभ्यां नमः ॥
सर्वस्वरूपे सर्वेशे ॥ क

सम

११

तलकरपृष्ठाभ्यां नमः ॥ एवं हृदयाय दिन्यासः ॥ खड्गिनी भूतिनी घोरा ॥ ह
ृदयाय नमः ॥ शूलेन पाहि नो देवि ॥ क्षीरसे स्वाहा ॥ प्राच्यां रक्ष प्रतीभ्यां नमः ॥ क्षीरा
मेव षट् ॥ सौम्याभ्यां नमः ॥ अमाभ्यां नमः ॥ रात्रिभ्यां नमः ॥ सर्वस्वरूपे सर्वेशे ॥ अ
त्र न्यायेनो षट् ॥ सर्वस्वरूपे सर्वेशे ॥ अत्र न्यायः ॥ अथ ध्यानं ॥ विदु
द्यामसमप्रभां गगपतिः स्कंधस्थिता भीषणांकन्याभिः करवाहरे विलस

नं

दस्ताभिरसेवितां ॥ हस्तौश्चक्रधरालिखेद्विशिखांचापंगुणंतर्जनी ॥ विश्राणा
मनलात्मकांशशिखरंदुर्गान्त्रिनेत्रांभजे ॥ १ ॥ इति ध्यानं ॥ ॥ प्रथमचरित्रस्य
स्वामिः महाकालीदेवतागयत्री चंद्रः नंदशक्ति रक्तदेविकाधीनं अग्निस्तत्वं
अग्नेदत्तत्वं ॥ श्रीमहाकालीप्रीत्यर्थं प्रथमचरित्रपाठेजपेवित्तियोगः ॥ खड्गं च
कगदधुवापारदाभूतं भुशुंडीशिरः ॥ शंखं संधतं कीरैस्त्रिनयनां सर्वग

राम

१२

भूमावृतां ॥ पादौ मधुकैटभोजलजभस्तुष्टावतुप्रेहरे ॥ नीलास्त्रद्युतिमास
पाददलकांसेवेमहाकालिका ॥ यामसौ च्छयितेहरेरुमलजोहनुमधुकैट
भं ॥ ॐ एवीं प्रपद्ये नमस्कृत्यो भूकस्यां शिखरिडनीपाशहस्तां युवतीं कृपणी
मादित्यश्चक्षुषेवातः प्राणायाममाद्यगन्धयापः स्नेहाय मनोनुज्ञाय पृथिव्यै
शरीरम् ॥ ॐ शान्ति ॥ ३ ॥ ॥ ॐ नमश्चरिडकायै ॥ ॥ मार्कण्डेय उवाच ॥ १ ॥

चं सावर्णिस्सूर्यतनयो यो मनुः कथ्यते वृमः॥ निशामय न दुत्पत्तिर्विस्तराद्
 दतो मम॥ २॥ महा मायानुभावेन यथा मन्वंतरा विपः॥ सबभूव महा भाग
 स्सावर्णिस्सूनयोरवे॥ ३॥ स्वारेचि ये तरेषु वै चैत्रवंशसमुद्भवः॥ सुरथो
 नाम राजा वत्समस्ते क्षितिर्मेडले॥ ४॥ तस्य पातयतः सम्पत्पुत्रा पुत्राणि
 वीरसा॥ ५॥ व मनुश्चात्र वोश्रपाः कोलाविध्वंसिर्नस्तदा॥ ५॥ तस्य ते रम

राम

१३

बहुद्वमतिप्रवलदंडिनः॥ न्यूनैरपि सतेर्युद्धे कोलाविध्वंसिभिर्जित॥ ६॥ त
 तः स्वपरमायातो निजदेशाविपो भवत्॥ आकांतस्त महा भाग स्तेस्तदा प्र
 वलारिभिः॥ ७॥ अमात्यैर्वलिभिर्दुष्टे दुर्वलस्य दुरात्मभिः॥ कोशो बलं नाप हतं
 तत्रापि स्वपरे ततः॥ ८॥ ततो म गया व्याजेन हृतः स्वाम्यः स भूपतिः॥ एकाकी
 हयमारुह्य जगाम गहनं वनं॥ ९॥ स तत्राश्रममद्राक्षीद्विजवर्यस्य मे

चं

धसः॥ प्रज्ञातश्चापदाकीर्णमुनिशिष्योपशोभितं॥ १०॥ तस्यौकं चित्सकालं
नप्रतिनातेन सत्कृतः॥ इतश्चेतश्चविररंस्तस्मिन्मुनिवराश्रमे॥ ११॥ सोचिं
तयत्तदातत्रममत्वाकृष्टचेतनः॥ मत्पूर्वः पालितं पूर्वमयाहीनंउरंहित
म्॥ १२॥ मद्दुष्टैस्त्रैरसदुष्टैर्धर्मतःपाल्यतेनवा॥ नजानेसंप्रधानोमेश्वरोह
स्त्रिभुवः॥ १३॥ ममवैरिवंशयातःकाभोगानुपलप्स्यते॥ यममातुग

राम
१४

तानित्यंभमादवनभोजने॥ १४॥ अनुवृत्तिंभुवंतेद्यकुर्वन्त्ययमहीभूतो
॥ असम्यग्ययशीलैस्त्रैःकुर्वद्भिस्सततंययं॥ १५॥ सञ्चितस्त्रोनिदुःखे
नक्षयंकोशोगमिष्यति॥ एतश्चायच्चसततंविंतयामासपार्थिवः॥ १६॥ त
त्रविप्राश्रमाभ्याशेवैश्वमेकंददर्शितः॥ सपृष्टस्त्रैरकस्त्रंभोहेतुश्चागमने
नकः॥ १७॥ सशोक इवकस्मात्तुर्मुनाइवलक्ष्यते॥ इत्याकर्णवचस्तस्य

चं

भूपतेः प्रणयोदितं ॥ १८ ॥ प्रत्युवाच सतं वैश्वः प्रश्नयावनतो नृपं ॥ १९ ॥ वैश्व
उवाच ॥ २० ॥ समाधिनी मर्वेशपो ह मृत्युत्रोधनि नां कुले ॥ २१ ॥ पुत्रदारेति रस्त
श्च धनलोभादसाधुभिः ॥ विहितश्च धने दारेः पुत्रेण दायमेधनं ॥ २२ ॥ वन म
भ्यागतो दुःखीति रस्तश्चापवंधुभिः ॥ सोहं न वेमि पुत्राणां कुशला कुशला मि
॥ २३ ॥ प्रवृत्तिं स्वजनानां च दारणां च वसं स्थितः ॥ किंतु तेषां गृहेक्षेम

एम
११

मक्षेमं किंतु सांप्रतं ॥ २४ ॥ कथं ते किंतु स हृता दुर्हता किंतु मे सुता ॥ २५ ॥
एजोवाच ॥ २६ ॥ येति रस्तो भवास्तु ध्येः पुत्रदायदिभिर्धने ॥ २७ ॥ ते सुकिं
भवतस्ते ह मनुव भ्रातिमानसं ॥ २८ ॥ वैश्व उवाच ॥ २९ ॥ एवमेतद्यथा प्रा
ह भवातस्मद्गतं वच ॥ ३० ॥ किं करोमि तव भ्राति मम निष्ठुरतां मनः ॥ ये स्तं ते
त्यज्यपि तस्ते हंधननु ध्येति एव त ॥ ३१ ॥ पतिः स्वजनहृदं च हृदि ध्ये ते

चं

वमेमन॥ किमेतन्नाभिजानामिजानन्नपिमहामते॥ ३२॥ यत्प्रेमप्रवरं नि
त्रं विगुणेष्वपिवंधुषु॥ तेषां कृते मे निश्चासो दोषं न संवजायते॥ ३३॥ करो
मि किं यन्न मनस्तेष्वप्रतिष्ठति पुरं॥ ३४॥ मा कं रडेय उवाच॥ ३५॥ ततस्तौ
सहितौ विप्रतं मुनिसमुपस्थितौ॥ ३६॥ समाधिर्नाम वैशेषासौ सच पार्थिव
मत्तमः॥ कृत्यानुतो यथा न्यायं यथा हंते न संविदं॥ ३७॥ उपविष्टौ कथाः का

रम

१६

भिरुक्तैर्वैशेष पार्थिवो॥ ३८॥ राजोवाच॥ ३९॥ भगवंस्त्वामहं प्रमुखा मे कं
वदस्व नर॥ ४०॥ दुःखाय यमेमन सत्त्वविनाय ततां विना॥ मम त्वं मम राज्यं
राज्यांगे खरित्ते खपि॥ ४१॥ जानतोपि यथा ज्ञस्य किमेतत्सुति सत्तमः॥ अयं
च निःकृतः पुत्रे दीर्घे मृत्योस्ततो जित॥ ४२॥ स्वजनेन च संसृता स्तेषु ह्यर्था
प्यति॥ येवमेव तथा हं च द्वावप्यत्यंत दुःखितो॥ ४३॥ दृष्ट्वा यो येषां विषये म

चै

मन्त्राहुश्चमानसी ॥ तत्किमेतन्महाभागयन्मोहो ज्ञानिनोरपि ॥ ४४ ॥ मन्त्रास्य
च भवत्येवाविवेकांधस्य मूढता ॥ ४५ ॥ कश्चिद्मान ॥ ४६ ॥ ज्ञानमस्मिन्मम
स्य जंतोर्विषयगोचरे ॥ ४७ ॥ विषयश्च महाभाग याति श्वैवं पृथक् पृथक् ॥
दिवंधाः प्राणिनः केचिद्भ्रान्धावंधास्तथापरे ॥ ४८ ॥ केचिद्दिवान्मया एवोपा
यितस्तु न्यद्वयः ॥ ज्ञानिनो मनुजास्तत्पुं किं नु तेन हि केवलं ॥ ४९ ॥ यतो

रम
७

हि ज्ञानेन सर्वे पशुपक्षि मृगादयः ॥ ज्ञानं च तन्मनुष्याणां यत्नेषां मृगपक्षि
णां ॥ ५० ॥ मनुष्याणां च यत्नेषां नुत्य मयत्तथोक्तयोः ॥ ज्ञानेपि सति पश्येतां न्य
तद्वाचावरभुषु ॥ ५१ ॥ कणमोक्षाहतामोहात्पीडमानानपि क्षुधा ॥ मान
वामनुजया ह्यसाभिलाषास्तु तां न्यति ॥ ५२ ॥ लोभात्पुनरुपकारयनचेता किं
नपस्यसि ॥ तथापि मम तावर्तनो ह गते निपातिता ॥ ५३ ॥ माह मायावशा

चं

वेन संसारस्थितिकारिणः ॥ तत्रात्र विस्मयः कार्यो योगनिद्रा जगत्पते ॥ ५४ ॥ महा
यादरे श्वेधातया सं मोह्यते जगत् ॥ तानि नाम पिबेतां सिद्धे देवी भगवती हि सा ॥
॥ ५५ ॥ वलादा कृष्य मोह्यते महामाया उच्यते ॥ तया विस्मयते विश्वं जगदेत
प्रसरते ॥ ५६ ॥ सैषा प्रसन्ना वरदानां भवति मुक्तये ॥ सा विद्या परमा मुक्ते
हेतुः सा ज्ञानात्मनी ॥ ५७ ॥ संसारबंधहेतुश्चैव सर्वेश्वरेश्वरी ॥ ५८ ॥ एतौ

एव
७८

वा ॥ ५९ ॥ भगवन् सा हि सा देवी महामायेति यां भवत् ॥ बुवीति कथमुत्पन्ना
सा नमस्याश्च किं हि ज ॥ ६० ॥ यत्प्रभावात् सा देवी यत्स्वरूपा यदुद्भवा ॥ त
सर्वं श्रोतुमिच्छामि त्वत्तो वल्लविदां वर ॥ ६१ ॥ अविस्त्वा च ॥ ६२ ॥ नित्येव सा
जगन्मूर्तिस्तया सर्वमिदं तत ॥ ६३ ॥ तथापि तत्समुत्पत्तिर्विदुषां भूयतां मम
॥ देवानां कार्यसिद्धयर्थमाविर्भवति सा यदा ॥ ६४ ॥ उत्पन्नेति तदा को के सा

च

नित्याप्यभिधीयते ॥ योगनिद्रां यदा विहसुर्जगत्मेकाहं विहते ॥ ६५ ॥ आसीत्
यशोममभजत्कल्यांते भगवान्मुमुक्षुः ॥ तदा द्वावसुरौ घोरो विद्यातो मधुकेऽभौ
॥ ६६ ॥ विहसुर्कर्णमलोद्भूतो हंतुं ब्रह्माणमुच्यते ॥ सनाधिकमले विहसो स्थि
तः ब्रह्मा प्रजापतिः ॥ ६७ ॥ दृष्ट्वा तावसुरौ चोग्रौ प्रसुप्तं ब्रजनार्दनं ॥ तु द्वावयोग
निद्राता मेकाग्रहृदयस्थितः ॥ ६८ ॥ विबोधनार्थाय हरेर्हृदि ते ब्रह्मतानयां ॥

राम
१६

प्रभुः ॥ ब्रह्मोवाच ॥ २१

६९ ॥ ब्रह्मोवाच ॥ ७० ॥ विश्वेश्वरिं जगद्धाविं स्थितिं संहारकारिणीं ॥ त्रैलोक्यं निद्रा
मगवती विहसोऽतुल्यं तेजसा ॥ ७१ ॥ त्वं स्वाहा त्वं स्वधा त्वं हिव षट्कारा ॥ स्वारात्मि
का ॥ ७२ ॥ सुधा त्वमक्षरे नित्ये त्रिधामात्रात्मिका स्थिता ॥ अर्धमात्रा स्थिता नित्या या उवा
च विशोषतः ॥ ७३ ॥ त्वमेव संख्यासा वित्री त्वं देवि जननी परा ॥ त्वयेतद्धार्यतां वशं त्वयेत
त्सृज्यते जगत् ॥ ७४ ॥ त्वयेतत्प्राप्त्यते देवी त्वमस्मिन्नेव सर्वदा ॥ विहसोऽतुल्यं त्वं

चं

स्थितिरूपाचपालने ॥ ७५ ॥ तथासंहतिरूपांतेजगतोस्यजगन्मये ॥ महाविद्यामाहा
मायामहामेधामहास्मृतिः ॥ ७६ ॥ महामोक्षवभवतीमहादेवीमहासुरी ॥ प्रकृति
स्त्वंनसर्वस्यगुणव्यविभाविनी ॥ ७७ ॥ कालरात्रिर्महाएत्रिर्मोहरात्रिभ्रदारूपा ॥
त्वंश्रीत्वमीशरीत्वंक्षीत्वंतुर्विर्बोधलक्षणा ॥ ७८ ॥ लज्जापुष्टिस्तथातुष्टिस्त्वंशां
तिक्षांतिरेव ॥ रविकुनीभूलिनीघोरगदिनीचकिरीतथा ॥ ७९ ॥ शोखिनीचापि

राम
२०

वोपास्यतुमुंडापाद्यायुधा ॥ सौम्यासौम्यतरुषोषसौम्येभ्यस्त्वत्तिमुंदरी ॥ ८० ॥ परंप
राणां परमात्ममेव परमेश्वरी ॥ यच्चकिंचित्कचिद्वस्तुसदसच्चारित्तात्मिके ॥ ८१ ॥ त
स्यसर्वस्ययाशक्तिः सात्त्विकंस्तुयसेनया ॥ ययात्वयानगतस्तुष्टानगत्यातातियोज
गत् ॥ ८२ ॥ सोपिनिद्रावशं नीतः कस्तवास्तुतुमिहेभर ॥ विद्युश्शरीरग्रहणमहमी
ज्ञानएवच ॥ ८३ ॥ कारितास्तेयतोतस्त्वांकस्तुतुंशक्तिमानभवेत् ॥ सात्वमिथं

वं

प्रभावेस्त्वेह्यारैदेविसंस्तुता ॥ ८४ ॥ मोहयेतोदुःखार्वावसुरोमधुकेऽभौ ॥ प्रबोधं
चजगत्सामी गीयतामच्युतात्तु ॥ ८५ ॥ बोधभक्तियतामस्य हंतुमेतौ महासुरे
॥ ८६ ॥ ऋषिह्वाच ॥ ८७ ॥ एवंस्तुता नदादेवीतामसीतत्रवेधसा ॥ ८८ ॥ विद्मोः
प्रबोधतार्थायमिहंतुंमधुकेऽभौ ॥ नेत्रास्यनासिकाबाहुहृदयेभ्यस्तथोरसि ॥ ८९ ॥
॥ ९० ॥ दशनिनस्योवसुरोव्यक्तजन्त ॥ उत्स्योवजगतापस्तयापुक्तोजनार्द

रम
२१

नः ॥ ९० ॥ एकार्णावेहिशयनात्ततः सदृशेनतो ॥ मधुकेऽभौ दुःखानावतिवि
मपराक्रमौ ॥ ९१ ॥ कोधरक्तेक्षणावतुं ब्रह्माणं जनि तोद्यमौ ॥ समुत्थायतनु
ताभ्यामययुधेभगवान्दृष्टिः ॥ ९२ ॥ पंचवर्षसहस्राणि बाहुप्रहरणोविभुः ॥ ताव
प्यतिबलौ न तो महा मायाविमोहितौ ॥ ९३ ॥ उक्तवतोवरोस्मत्तौ वियतामिति
केशवं ॥ ९४ ॥ भगवानुवाच ॥ ९५ ॥ भवेतामद्यमेतुं यो न नवध्यानुभावपि ॥ ९६ ॥ किम

चं

त्येनदरेणान्नरुतावद्विरुतंमया॥ ८७॥ ऋषिर्हवाना॥ ८८॥ वंचिताभ्यामिति तदा
सर्वमापासयंजगत्॥ विलोक्यताभ्यांगदितो भगवान्कमलेक्षण॥ ८९॥ श्रीतो
त्पलुवयुद्धेन श्लाघ्यत्वं नृत्पूरावयोः॥ आवांजहिनयत्रोर्वीसलिलेन परिपुता
॥ ९००॥ ऋषिर्हवाना॥ ९०१॥ तथैतुक्ता भगवता शंखवक्त्रगदाभृता॥ कृत्वा
वक्त्रेण वैदित्ते जघने सिरसी तयोः॥ ९०२॥ एवमेवास्मत्पुत्रावहृणात्

राम
२२

स्तुतास्वयं॥ प्रभावमस्या देव्यास्तुभूयः शृणुवदामिते॥ ९०३॥ इति मां कंठे
यप्रणेतो सावर्णिके मन्वन्तरे देवी माहात्म्ये मधुकंठे भवधोनाम प्रथमोऽध्यायः
॥ १॥ उवाचा॥ १४॥ प्रथमं॥ २०॥ श्रीमा॥ ६८॥ एवं॥ १०३॥ ॐ अस्य श्री मध्यम
चरितस्य विदुः ऋषिः महालक्ष्मीदेवता उल्लिख्यन्तः शाकंभरीसक्तिः दुर्गावी
जं॥ वायुस्तत्वं॥ मनुर्वदस्वरूपं॥ महालक्ष्मीप्रतीत्यर्थं मध्यमचरित्रपाठे

चं

जपेचविनियोगः॥ शुद्धसुकरभृगुदेशुकालिशंप्रभुः कुंडिकोदंडश
किमसिंचवर्मजलजंघंयं सुराभाजनं॥ भूलपाशासुर्दशनेव दधती हस्तैः
प्रवालप्रभां॥ सेवेसेरिभमर्दिनीमिहमहालक्ष्मीसरोजस्थिताम्॥ ॥ मधिरु
वाच॥ १॥ देवासुरमभूद्युद्धं पूर्णमवदूतं॥ महिषेसुराणामधिपे देवा
नां च परंदरे॥ २॥ तत्रासुरैर्महावीर्यैर्देवैर्मयंपराजितं॥ जित्वा च सकलान् दे

राम

२३

वामदेवैः॥ महिषासुरः॥ ३॥ ततः पराजिता देवाः प्रपन्नयोनिं प्रजापतिं॥ परस्मै
सगतास्तत्र यत्रेशगरुडध्वजो॥ ४॥ यथावृत्तं तयोस्तद्वमहिषासुरैरेवितं
॥ त्रिदशाः कथयामासुर्देवाभिभवति स्मरे॥ ५॥ सुयेन्द्राग्न्यातिर्लेङ्गनायमस्य व
रुणास्पदः॥ अन्येषां चाधिकारस्तत्त्वमेवाधितिष्ठति॥ ६॥ स्वर्गान्निराकृता सर्वे ते
न देवगणाभुवि॥ विचरन्ति यथा मर्त्या महिषेण दुरात्मना॥ ७॥ एतद्वः कथितं

चं सर्वममरुतिविशेषितं ॥ सरणो वः प्रपन्नास्मो वथ स्तस्य विविच्यता ॥ ८ ॥ इत्थं निश
 म्य देवानां वनांसि मधुसूदनः ॥ चकार कोपं शंभुश्च भुङ्क्ते धीमता नमो ॥ ९ ॥ ततो
 तिकोपपूर्णस्य चक्रिणो वेदना ततः ॥ निश्चकाम महते श्रोत्रमण्य शंकरस्य च
 ॥ १० ॥ अनेषां नैव देवानां शक्रादीनां सरीरतः ॥ निर्गतं सुमहते जस्त्रैकं सम
 गच्छतः ॥ ११ ॥ अतीव तेजसः कुरुं ज्वलन्तमिव पर्वतं ॥ ददुशुस्ते सुखं त्रिज्वाणा

राम
 २४

व्याघ्रविहङ्गतर ॥ १२ ॥ अतुलन्त न त तेजः सर्वदेवशरीरजं ॥ एकस्थेन दध्नुः शि
 खाधनोऽत्र यन्निधा ॥ १३ ॥ यदभ्रच्छा भवन्ते न स्तेना जायतन्मृगं ॥ यामे
 नवाभव केशावाहवो विष्णु तेजसा ॥ १४ ॥ सोऽप्येन स्तनयो युग्मे मध्यं वै देवा
 ना भवन् ॥ कारुणो न च जंघोरु नितं वस्ते जसा भुव ॥ १५ ॥ वसुण स्ते जसा पादौ त
 दंगुल्योर्क तेजसा ॥ वसुतां च करं गुल्फः कैवरेण च नासिका ॥ १६ ॥ तस्य सुदंताः

वं

संभूताः प्राजापत्येन तेजसा ॥ नयनवितंबं जज्ञे तथा पावक तेजसा ॥ १७ ॥ भु
वीचमंध्रमोक्षेनः श्रवणावतिलस्य च ॥ अंमेषां चैव देवानां संभवलो जसा
॥ १८ ॥ ततस्तमस्तदेवानां तेजोऽशिसमुद्रवां ॥ तां दिनेषु मुदं प्रापुर
॥ १९ ॥ शूलं शूलादिनीमुष्यददौ तस्मै पिनाकधर ॥ चक्रे च
॥ २० ॥ शंखं च वरुण इशानिंददौ तस्मै हुताश

राम
२१

नः ॥ मारुतो दत्तवांश्चापं वाणपुर्णतथे सुधी ॥ २१ ॥ वज्रमिंदस्तमुत्पाद्य कुलिशा
दमराधिप ॥ ददौ तस्मै सहस्राक्षेण घंघ्रिं मेशवंता हुजात ॥ २२ ॥ कालदंडाद्यमोदं
प्राशं च वृषातिर्ददौ ॥ प्रजापतिश्चाक्षमालां ददौ ब्रह्माक्रमं डलुं ॥ २३ ॥ तमस्तस्मै
मकुपैषु निजं ह्रीं दिवाकर ॥ कालश्च दत्तवानखद्वं तस्याश्वर्मचरि मलं ॥ २४ ॥
क्षीरैश्च भानलैश्च रमजरे च तथा वरे ॥ बुडामणिं तथा दिवं कुडलेकरं कानि च ॥

चं ॥२५॥ अर्द्धचंद्रं तथा शुभं केयूरं सर्वबाहुषु ॥ नूपुरैर्विमलौ तद्वद्वेयक
 मनुजमं ॥ २६ ॥ चंद्रगुलीयकरत्नानि समस्तास्वंगुलीषु च ॥ विश्वकर्मादिदेव
 त्वेपरं नृपतिनिर्मलं ॥ २७ ॥ अस्त्राण्यनेकरूपाणि तथा भेद्यं च दंजनं ॥ अ
 नं कर्मात्मनां शिरस्युरसि वा परं ॥ २८ ॥ अददं धिस्तस्येपेकं न वा
 ॥ २९ ॥ न वचा हने सिंहं रत्नानि विविधानि च ॥ ३० ॥ ददावश्वं यं सुर

राम
 २६

या पादपद्मं धारयिष्य ॥ सेयं च सर्वनागसोमहा मणि विभूषितं ॥ ३१ ॥ ता
 गह्वरं ददौ तस्येधं नेयः पृथिवि मिमां ॥ अमेरपि सुरैर्देवी भूषणैर्युधै
 स्तथा ॥ ३२ ॥ स भ्यानि तानि नादौ चैस्ता दहा सं मुकुटं ॥ तस्यानादेन घो
 रेण लब्धं वा ॥ ३३ ॥ अमायनातिमहता अतिशयोक्तं महीनभूतं ॥
 उभयं स्तकनालोका स्तमुद्राश्च चंद्रपिरे ॥ ३४ ॥ न चान्यथा च नुः सकला

चं श्रीमहीधरा ॥ जयेति देवाश्च मुदाता मुतुः सिंहवाहनी ॥ ३४ ॥ सुषुवर्मुनय
 श्वेनां नमिनां ताममूर्तयः ॥ दृष्ट्वा समस्तं संधुध्वेनोत्तममरयः ॥ ३५ ॥ स
 न्दालिलोत्तमास्ते समनस्युद्धाधुधाः ॥ आकिमेतदिती कौधां दामाश्वम
 र्त्वा ॥ ३६ ॥ सुवभावततसदमशेषैरुत्तरेतः ॥ सददर्शततो देवीव्या
 ॥ ३७ ॥ पादाक्रांतान्ततुर्वकिरिणे निरितां वरं ॥ जोमिता

राम
 ३

शोभपलानां धनुर्मांतिस्वनेनतां ॥ ३८ ॥ दिशोभुजसहस्रेण समंताद्याप
 संस्थितां ॥ ततः प्रवृत्ते युद्धे नया देव्या सुरक्षितां ॥ ३९ ॥ आत्मात्यैर्वहुधा मुक्तै
 रयुधिपतदिगंतरं ॥ माहव्यासुरसेना विभिधु एव्या महासुर ॥ ४० ॥ युयुधे
 नापरेभ्यां येभ्यस्तुरंगवलां नितः ॥ रथनागपुत्रैः सद्भिर्हृदयारव्या महासुर ॥
 ४१ ॥ सुयुधाता पुतानां न सहस्रेण महासुर ॥ पंचाशदिभ्यः प्रियुर्नरैः

नं लोमानहानुरः॥४२॥ अयुतानां शक्तेः वद्विर्वायुलोयुपुवेरणे॥ गजवाजि
 सहस्रेष्वेतेकेः परिवारिता॥४३॥ धृतोरथानां कोणारयुधे तस्मिन्नुपधृत
 ॥ विजानात्योयुतानां वपंचाद्राद्रोरथायुतैः॥४४॥ युयुधे संयुते तत्र रथानां प
 रितः॥ अनेव तत्रायुतसोरथनागहयैयुताः॥४५॥ युयुधस्तं युगे देव्या स
 ॥ कोटिकोटि सहस्रेष्वरथनादंतिनां तथा॥४६॥ हयानां

राम
 २८

च वतो युधे तत्र अहिमासुरः॥ तोमरेभिर्दिपालैश्च शक्तिभिर्मुनेस्तथा॥४७॥
 ॥ युयुधस्तं युगे देव्या खड्गेः परमुपदिष्टो॥ केचिच्च विविधशस्त्राः केचित्पाशा
 स्तथापरे॥४८॥ देवी खड्गप्रहारेण तेनाहं नृपवक्रमु॥ सापि देवी ततस्तानि श
 स्त्राण्यस्त्राणि च शिडका॥४९॥ लीलयेव प्रविन्दन्निजसस्त्रास्त्रवर्षिणी॥ य
 नायस्तानमादेवी ह्ययममनासुरं विभवा॥५०॥ पुमानासुरदेहं वृथा स्त्रातस्तथा

नं शिवेश्वरी ॥ सावित्रीधोत्रमसौ देवावाहनकेसरी ॥ ५१ ॥ चकारापुरसेयेव
 वेनेविदुताशन ॥ विद्यामातुमुवेयांश्चयुध्यमानारणेविका ॥ ५२ ॥ तह
 तस्यसंभूतागणाशनसहस्रशः ॥ युयुक्तेपरमुभिर्निदिपालासिपदिशैः
 ॥ ५३ ॥ नासंभूतागणादेवीशक्त्युपहृतिता ॥ अवाद्यंतोपट्टहारगणा
 ॥ ५४ ॥ मृदंगाश्चतथैवान्येतस्मीकृदमहोत्सवे ॥ नतोदेवी

राम
 २८

विभूतेनगदयाशक्तिवृद्धिभिः ॥ ५५ ॥ खड्गदिभिश्चशतशोनिजघातमह
 सुसह ॥ पातयामासवेवात्यान्यंगस्वननिमोहितात् ॥ ५६ ॥ असुरान्भुवि
 पाशोत्रवध्वाचात्यानकर्षयत् ॥ केचिदिधाकृतास्तीक्ष्णैः खड्गपातैस्त
 भापरे ॥ ५७ ॥ विप्रेभिराविपातेनगदयाभुविसेरजे ॥ वेमुञ्चकेविदुधिरंमुसले
 नभृशंहता ॥ ५८ ॥ केचिन्निघतिनाभूमौभिन्नाः शूलेनवधसि ॥ निरंतर

नं शरीरेण कृताः केचिद्विद्वज्जिरे ॥ ५६ ॥ सेनानुकारिणः प्राणा मुमुक्षुस्त्रिदशा
 र्दनाः ॥ केचान्विद्वान्स्वम्भिन्नाम्भिन्त्रयवास्तथापरे ॥ ५७ ॥ शिरोमिपेतुरपेया
 मयेमध्येविदारितः ॥ विच्छिन्नजंघास्त्वपरेपेतुर्द्वयं महासुरा ॥ ५८ ॥ स्क
 वाहादिवरणाकेचिद्देवादिधाकृताः ॥ द्वित्रैपिचाये शिरसिपतिताः ७
 नहन्ति ॥ ५९ ॥ कबंधायुयुधर्देवाग्रहीतपरमायुधाः ॥ नरुतश्चापरेतत्र

२३

पुद्गेत्यलयाभिता ॥ ६३ ॥ कवंधाभिन्निन्नसिरसः खड्गस्युषिपाणयः
 ॥ तिष्ठति चेति भाष्यं तो देवी मन्ये महासुरा ॥ ६४ ॥ तिष्ठति चेति वेचो क्लादे
 व्यायुयधिरेमधे ॥ कति ते तथ नागाश्चैरसुरैश्च वसुंधरा ॥ अगस्यासा
 भवत्तत्र यत्राश्रममहारण ॥ ६५ ॥ शोषिते ह्यमहानद्यस्तूतं न विबुध
 ॥ मध्ये वातुरसे न त्यकारणमुरवाजिनां ॥ ६६ ॥ क्षणेन तस्मात्क्षणेन ममसुर

चं

शांतधामिका॥ निमेषयंयथावहिल्लणदाहमहावयं॥६॥ सचसिं
होमहनादमुत्तजन्तुतेकेसर॥ इतिरेभ्योमहरीणामसुनिवविचिन्वति
॥६॥ देव्यागणेश्वतेस्तवकृतंयुद्धंतथासुरैः॥ यथैषांतुष्टुर्देवाप्रथ
॥ अदिष्टुबोदिवि॥६॥ इतिमार्कंडेयपुराणेसावर्णिनेमनंतरेदेवसि
तहिवासुरसेनवधोनामद्वितीयोऽध्यायः॥२॥ उवाच॥॥ श्री

राम
३१

का॥६॥ एवं॥६॥ एवमादित॥१॥ अदिष्टुवाच॥१॥ निहंत्यमानंत
लेपंभवलोपमहासुर॥ सेनानीभिर्धुरकोपाग्रयोयोऽमुमधामिकां
॥२॥ सदेवींश्वरवर्षेणवर्षसमरेसुर॥ यथा मेरुगिरेभृंगंतामवर्षेण
नोयद॥३॥ तस्यधित्वाततोदेवीहीनयेवशोत्करा॥ जघानतुरणा
वालोयंकारंवेववाजितो॥४॥ निन्देदचभुःसद्यो भ्रंजंवातिसमुद्धित॥

नं विद्याधवेवगत्रेषुदिनधन्वाजमाभुगे॥५॥ सच्चिन्नधन्वाविथोह
 ताश्वोहत्तसारथी॥ अम्यधावततोदवीखड्गवर्मधरोसुरा॥६॥ सिंहमाह
 पखड्गेनतीक्ष्णधारणमूर्धनि॥ आजघानभुजेसव्येदेवीमप्यनिवेगवा
 त॥७॥ तस्याखड्गेभुजंप्राप्यपफालनदपनंदन॥ ततो जग्राहभूलंसको
 रानोचतः॥८॥ विक्षेपनततस्तुभुगदृकात्पांसहसुरः॥ जाल्य

राम
 ३२

मानेजिभीरविभिम्बमिवांवरात्॥९॥ दृष्ट्वातदापतच्छूलं देवीभूलममुंचत॥ तच्छूलं
 शतधातेननीतंसचमहसुरः॥१०॥ हतेतस्मिन्महविर्ये महिषस्यनभूपतो॥ आ
 जगामगजास्तुभ्यामरुस्त्रिदशार्दनः॥११॥ सोपिशक्तिंभुमोचाथदेव्यास्तामं विका
 दुतं॥ उंकारमिहतांभुमोपातयामासकिप्रभां॥१२॥ भग्नांशक्तिंनिपतित्तांदृष्ट्वा
 क्रोधसमन्वितः॥ विक्षेपचामरःभूरंवारोल्लदपिसाधित॥ ततः सिंहममुत्पत्य

चं

गजकुंभातरेस्थितः॥१३॥ बाहुयुद्धेनयुयुधतेनौघैस्वीदशारिणा॥१४॥ युध्यमानो
ततस्तौतुतस्मन्नागान्महिंगतौ॥ युयुधातेनिसंरथ्यौप्रहारेरतिदास्यौ॥१५॥ त
तोवेगात्स्वमुत्पत्यनिपत्यचमगाणि॥ करप्रहारेणादिरश्मानरस्यपृथक्कृतं
॥१६॥ उद्युश्चरणेदेवाशिनावृक्षादिभिर्हतः॥ दंतमुच्चितलेभ्यैवकरात्स्वनि
पातितः॥१७॥ देवीकुम्भागदापातैश्चूर्णयामासचोद्धतं॥ वाष्कलंभिदिपालेन

एम

३३

वाणैस्तपुंतथांधकः॥१८॥ उग्रात्ममुग्रवीर्यवतथैवचमहाहनुं॥ चिनेत्राचत्रिशू
लेनजघानपरमेश्वरी॥१९॥ विडालस्यासिनाकायात्पातयामासर्वेशिरः॥ दुधरं
दुर्मखं चोभौघोरेर्नित्यंयमक्षयं॥२०॥ एवंतंक्षीममाणोतत्स्वसेन्येमहिषासुर॥ महि
षेणस्वरूपेणक्रासयामासनाकाणात्॥२१॥ काञ्चिमुंडप्रहारेणधुरक्षेपेस्तथा
परात्॥ लांगूललाडितोभ्वाभ्यामृंगभ्यांचविदारितान्॥२२॥ वेगेनकाञ्चिदप

च

रान्नादेन प्रमथोनच ॥ मिःश्वासपवनेनात्यात्यातयामास भूतले ॥ २३ ॥ निपास
प्रमथानीकमभ्यधावतसोत्तुरः ॥ सिंहहंतुंमहादेवाः कोपं च केततोत्तिकां ॥ २४ ॥
सोपिकोपात्महन्वीर्यः दुरशुणामहीतल ॥ भृंगाभ्यां पर्वतानुचूंश्चिक्षेप च त
नादव ॥ २५ ॥ वेगप्रमथविभुणामहीतस्य व्यशीर्यत ॥ लांगुलेनाहतश्चाधिः
प्रावयामास सर्वत ॥ २६ ॥ भूतभृंगविभिन्नाश्च खंडं खंडं ययुर्धना ॥ आसा निना

राम
३४

स्ताः शतशोभिपेतुर्नभसोचला ॥ २७ ॥ इति क्रोधसमभ्यातमापतंतं महासुरं ॥ द
ष्टासाचंडिकाकोपंतदधायतदाकरोत् ॥ २८ ॥ साक्षिप्रातस्यैवपाशंतेवबंधमहासुरं
॥ तस्याजमाहिषंरूपं सोपिवक्षोमहामथो ॥ २९ ॥ ततः सिंहोभवत्सद्योयावतस्या
न्विकाशिरः ॥ छिनन्नितावत्पुरुषः खड्गपाणिरदृश्यत ॥ ३० ॥ ततएवाशुपुरुषं दे
वीवचे दसायके ॥ तं खड्गमर्मणा सार्धं ततः सोभून्महागजः ॥ ३१ ॥ करेण च महा

नं सिंहं तं च कर्षजगर्ज च ॥ कर्षतस्तु करं देवी खड्गेन निरंकुतत ॥ ३२ ॥ ततो महासुरेभ्यः
 यो महिषं वपुःस्थितः ॥ तथैव क्षोभयामास वै नो संसवरं वरं ॥ ३३ ॥ ततः सुभा
 जगन्माता चरिडकापानमुत्तमं ॥ पपौ पुनः पुनः श्वेदजहासा हृणोचना ॥ ३४ ॥ न
 नर्दचासुरस्तोपिवलवीर्यमदोद्धतः ॥ विघाणाभ्यां च विक्षेपवंडिकां प्रति बूध एव ॥ ३५ ॥
 ॥ ३१ ॥ सा च तां यद्वितां स्तेनवृणां यंती शरोत्करैः ॥ उवाच तं मदीदृशप्रखरणं ॥ ३६ ॥

रिवलेचंदया ॥ तां तु खड्गः प्रणतिन प्रसिरेधरां सा वाग्भिः प्रहर्षपुलकोद्गमचारुदे
 हाः ॥ ३२ ॥ देवा उचुः ॥ ३३ ॥ देव्या यया ततमिदं जगदात्मशक्त्यातिशेषदेवगणशक्ति
 समूहवृत्त्या ॥ तामं विकासरिवलदेवमहर्षिपूज्यां भक्त्या न तास्मविदधातुभुभानि
 सानः ॥ ३४ ॥ यस्याः प्रभावमतुलं भगवाननन्तौ ब्रह्मा हरश्च न हि वक्तुमलंबलम्ब ॥ सा
 चरिडका रिवलजगत्पारिपालनाय वाशायनाभुभमयस्यमतिङ्करोतु ॥ ३५ ॥

च

याश्रीः स्वयं मुक्तिनां भवनेष्वलक्ष्मीः पापात्मनां कृतिभिर्याह दयेषु बुद्धिः ॥ भद्रा
सतां कुलजनप्रभवस्य लज्जातात्वां नतास्मपरिपालय देवि विभवं ॥ ६ ॥ किं वरं
यामतवरूपमचिंत्यमेतत्किंचानि विर्यमसुरक्षयकारिभूरि ॥ किंचाहवेषु चरि
तामिदवाप्तियानि सर्वेषु देव्यसुरदेवगणादिकेषु ॥ ७ ॥ हेतुः सप्रस्तजगतां वि
गुणाविदो धर्मज्ञाय स हरीरुरादिभिरप्यपार ॥ सर्वाश्च यारिविभ्रमिदं जग

रम

३

दंश दूतमव्याकृता हि परमाप्रकृतिस्त्वमाद्या ॥ ८ ॥ यस्यासमस्तसुरासमुदीरणे
नतप्रियातिसकलेषु मखेषु देवि ॥ स्वाहासि वैपितृगणस्य च त्रिहेतु-रुच्चार्यमेव
मतएव जनेस्त्वधाव ॥ ९ ॥ यामुक्तिहेतुरविचिंत्यमहावृताव-अभ्यंत्यसे मुक्तियते दि
यतत्त्वसारैः ॥ मोक्षार्थिभिर्मुक्तिभिरस्तसमस्तदोषैर्विद्यासि सा भगवती परमाहि देवि
॥ १० ॥ शब्दात्मिका सुविमलपुत्र्यांतिधान-मुक्तीधरम्यपदपाठवतां च सा म्ना ॥

चं

देवित्रयी भगवती भवभावनाय वार्ता व सर्व जगतां परमातिहरी ॥ ११ ॥ मेधासिदे
 विविदिता खिलशास्त्रसार दुर्गासि दुर्ग भवसागरमोरसेगा ॥ श्रीः केदारिहृदयेक
 कृताधिवासा गोरित्वमेव शशि मौलि कृतप्रतिष्ठा ॥ १२ ॥ इव सद्यः सममलपरि
 र्णवन्दु विम्बातुकारि कृतकोमलमकोतिकातं ॥ अत्यदुतं पदुतमान्तरुया तथापि व
 क्रं विनोक्त सहसामहिषासुरेण ॥ १३ ॥ दृष्ट्वा तु देविकुपितं भुक्त्वा कुरातमुद्य

राम
३८

कृशांकसदृश चक्षुःशयनसम ॥ प्राणाग्नेच महिषस्तदतीच विचित्रं केर्जीव्य
 तेहिकुपितांतकदर्शनेन ॥ १४ ॥ देवी प्रसीद परमाभवती भवाय सद्यो विना
 शयसिकोपवती कुमारी ॥ विज्ञानमेतदभुनेव यदस्तमेतन्नीतं वलं सुविपुलं
 महिषासुरस्य ॥ १५ ॥ ते संमता जनपदे सुधनातिनेषां यस्यां तिरचसी दतिव
 र्मवर्गः ॥ भस्मास्तएव निभतात्मजमसदा एवेषां सदा न्युदयदाभवती प्र

चं सन्ना॥ १६॥ धर्माणि देवि सकला नि सदैव कर्मा राय त्या हतः प्रतिदिनं सुक
 ती करोति॥ स्वर्गं प्रयाचित ततो भवती प्रसादा श्नो कत्रये विफलदा तनु देविते
 न॥ १७॥ दुर्गे स्मृता हसि श्रीति मसे घजे तो स्त्वस्यै स्मृता मति मंती व भुभां
 ददाति॥ दारिद्र्य दुःख भय हरिण का त्व दत्ता सर्वा प्रकार करण य सदा द्वि
 ता॥ १८॥ एभिर्हते जगदुपेति सुखं तथै ते कुर्वन्तु मामनरा काय निरय पापे॥ संग्रा

राम
३८

मम भुमभिर्गम्यादिवं प्रयांतु मत्वेति नूनमहिता न्विनिहं सि देवि॥ १९॥ दृष्ट्वैव किं
 न भवती प्रकरोति भक्त सर्व सुखान् स्थियत्प्रहिरोगो विशस्त्रे॥ लोका त्रयांतु रिपवो
 पि हिंसा स्त्रपूता इत्थं मतिर्भवति ते स्वहिते सुसाध्वी॥ २०॥ खड्ग प्रभा निकर विभू
 रगौ स्तथोगे श्रुला गतको ति मि वहेन दृशो सुरणां॥ यन्नागता वित्तममं भुमम्
 दिंडु खंडयो ज्ञान न तव विलोकयतां तदेतत्॥ २१॥ दुर्धन वृत्त शमने तव देवि शीलं

ने

रूपं तथैतदविचित्य मतुल्य मये ॥ वीर्यं च हंत हत देव परा कमाणां वैरिष्वपि प्रकटि
नैव दया त्वये त्वां ॥ २३ ॥ केनोपमा भवतु ते स पराक्रमस्य रूपं च शत्रुभयकार्यतिहा
रि कुत्र ॥ विज्ञे रूपासमरति पुरता च दृष्ट्वा त्वये वदे विवर दे भुवन त्रयेपि ॥ २३ ॥
त्रैलोक्यमेतदखिलं रिपुनाशमेतत्रा तं त्वया समरमूर्धनितेपि हत्वा ॥ नीतादि
वं रिपुगणा भयमप्ययास्तमस्माकमन्मदसुरा रिपुर्वनमस्ते ॥ २४ ॥ श्रुत्वा

राम
४०

हि नो देवि पाहिरव डेन चाम्बिके ॥ धेरास्वनेन नः पाहि च पज्यानि स्तुवनेन च ॥ २५ ॥
प्राच्यां रक्ष प्रतीच्यां च वरिष्ठ के रक्ष दक्षिणे ॥ ग्रामेनात्मभूलस्य उत्तरस्यां तथे च रि ॥ २६
॥ सोम्यातिथानिरुपाणि त्रैलोक्ये विचरंति ते ॥ द्यामिवात्यंतघोरानि मे रक्षास्वास्त
था भुव ॥ २७ ॥ खड्गभूलगदादीनि याति चालाणि मे चिके ॥ करपद्मवसं गीनी मे र
स्मा रक्ष सर्वत ॥ २८ ॥ सुविह्वल ॥ २९ ॥ एवं स्तुता सुरैर्दिव्यैर्भुसुमेने दनोद्भवेः

च

॥ अर्चिता जगतां भारिता गंधानुलेपने ॥ ३० ॥ भक्त्या समलोत्तिदशो दिव्यैर्धुके सु
भूषिता ॥ प्राह प्रसादसमुद्गी समस्ता सुगता सुगता ॥ ३१ ॥ देवुवाच ॥ ३२ ॥ वि
यतां विदशास्सर्वे यदस्मत्तो भिवाञ्छितं ॥ ददा म्यहमति प्रीत्या त्वेवैरेभिस्तु
जिता ॥ ३३ ॥ देवा उवाच ॥ ३४ ॥ भगवत्पाकृतं सर्वं न किं विदवशिष्यते ॥ यदयं
निहत शशत्रु रस्माकं महिषासुर ॥ ३५ ॥ यदि चापि वरे देयस्त्वया स्माकं महि

राम
४१

भरि संस्मृता संस्मृता तन्नो हिते धाः परमापदः ॥ ३६ ॥ यश्च मर्त्यत्वे रेभिस्तु
तोष्यत्यमलानने ॥ तस्य विन्न विविभवे धनदा रादिसं पदा ॥ ३७ ॥ वृद्धये स्मत्प्रस
न्नात्वे भवे धाः सर्वदा न्विके ॥ ३८ ॥ ऋषिरुवाच ॥ ३९ ॥ इति प्रसादिता देवैर्जग
तोर्थे तथा स्मृतः ॥ तथेत्युक्त्वा भद्रकाली वभूवां तां हितान् प ॥ ४० ॥ इत्येतत्कथि
तं भूप संभूता सा यथा प्र ॥ देवी देवदाशेरेभ्यो जगत्रय हि तोषिणी ॥ ४१ ॥ प

च नभोगौरीदेहात्मा समुद्रतायथाभवत् ॥ वधापदुष्टदेवतां तथाभुं भविभुं भवोः
 ॥ ४२ ॥ रक्षणापचलोकोनां देवानां मुपकारिणी ॥ तच्छरावमयाख्यातयथा
 वत्कथयामिते ॥ ४३ ॥ इति मार्कंडेयपुराणे सावर्णिके मन्त्रे देवीमाहात्म्ये शकादि
 स्तुतिर्नामवतुर्धो ध्यायः ॥ ४ ॥ उवाच ॥ ४ ॥ उचुः ॥ २ ॥ अर्ध ॥ १ ॥ श्लो
 क ॥ ३ ॥ एव ॥ ४३ ॥ एवमादि ॥ २५ ॥ उत्तमचरितस्य हृदयमिदं

राम
 ४२

हासरस्वतीदेवता अनुबुद्धं नृभीमाशक्तिर्भूमिरीविजं सूर्यस्तत्वं सामवेद
 स्वरूपं महासरस्वती प्रीत्यर्थं उत्तमचरितपाठे जपे विनियोगः ॥ घण्टाभूलहला
 निशंखमुशले पद्मं चतुःशायकात् ॥ हस्ताग्नेर्दधतीं घनान्नविलसन्नीतां शु
 भ्रकृत्तमां ॥ गौरीदेहं समुद्रवाग्निजगतां माधारभूतामहा पूर्वीमत्र सरस्व
 तीमनुभुजेभुं भादिदेव्यादिनीम् ॥ १ ॥ ऋषिहवाच ॥ १ ॥ पुराभुं भविभुं भा

चं

भ्यामसुरभ्यांशरीपते॥ त्रैलोक्यं यज्ञभागाश्च हतामदवलाभयान् ॥ २ ॥ तावे
वसुपतात हृदधिकारं तथैदं ॥ को वै रमथ याव्यं वचसा ते वरुणस्य व ॥ ३ ॥
तावेव पवनर्षिचक्रकृतवह्निर्मव ॥ ततो देवा विनिर्भूता भृष्टराजाः पर
जिता ॥ ४ ॥ हताधिकारस्त्रिदशास्त्राभ्यां सर्वे निरुक्ताः ॥ महासुरभ्यां तां
देवीं सस्मरं त्य परजिता ॥ ५ ॥ तथा स्माकं वरेदन्नो यथा यत्सु कृता खिला

राम

४३

॥ भवतां नाशयिष्यामि तत्परात्परमापद ॥ ६ ॥ इति कृत्वा मतिं देवा हि न वं तं न गेभ्वरं ॥
न गुरुमवततो देवीं विष्णुमायां प्रतुष्टु ॥ ७ ॥ देवा बुध ॥ ८ ॥ नमो देव्यै महादेव्यै शि
वायै सततं नमः ॥ नमः प्रकृत्यै भद्रायै त्रियताः प्रणता स्मृता ॥ ९ ॥ सौद्रायै नमो नित्या
यै गौर्यै धाम्नायै नमः ॥ ज्योत्स्नायै चंद्रायै सुरायै सततं नमः ॥ १० ॥ कन्यायै
प्रणता वधै तिष्ठै कुम्भ्यै नमः ॥ नैऋत्यै भूमता लक्ष्म्यै शर्वायै तेन नमो नमः ॥ ११ ॥

८

दुर्गायै दुर्गापारयै सारायै सर्वकारिण्यै ॥ रव्यायै नभ्यै वक्रवर्त्यायै ध्रुवायै सततं नमः ॥ १२ ॥
अतिशोभ्यातिरोद्रायै नमो नमः ॥ नमो नगत्पुति चयै देव्यै रुम्यै नमो न
मः ॥ १३ ॥ या देवी सर्वभूतेषु विष्णुमायेति श्रुतिश्रुति ॥ नमस्तुभ्यै ॥ १४ ॥ नमस्तुभ्यै ॥
॥ १५ ॥ नमस्तुभ्यै नमो नमः ॥ १६ ॥ या देवी सर्वभूतेषु वेतनेत्यभिधीयते ॥ नमस्तु
भ्यै ॥ १७ ॥ नमस्तुभ्यै ॥ १८ ॥ नमस्तुभ्यै नमो नमः ॥ १९ ॥ या देवी सर्वभूतेषु बुद्धिरूपेण

रम
४४

संस्थिता ॥ नमस्तुभ्यै ॥ २० ॥ नमस्तुभ्यै ॥ २१ ॥ नमस्तुभ्यै नमो नमः ॥ २२ ॥ या देवी स
र्वभूतेषु निद्रारूपेण संस्थिता ॥ नमस्तुभ्यै ॥ २३ ॥ नमस्तुभ्यै ॥ २४ ॥ नमस्तुभ्यै न
मो नमः ॥ २५ ॥ या देवी सर्वभूतेषु धुधारूपेण संस्थिता ॥ नमस्तुभ्यै ॥ २६ ॥ नमस्तुभ्यै ॥
३ ॥ नमस्तुभ्यै नमो नमः ॥ २७ ॥ या देवी सर्वभूतेषु छाया रूपेण संस्थिता ॥ नमस्तुभ्यै
॥ २८ ॥ नमस्तुभ्यै ॥ २९ ॥ नमस्तुभ्यै नमो नमः ॥ ३० ॥ या देवी सर्वभूतेषु शक्तिरूपेण संस्थि

च

ता॥ नमस्तस्ये॥ ३२॥ नमस्तस्ये॥ ३३॥ नमस्तस्ये नमो नमः॥ ३४॥ या देवी सर्वभू-
तेषु तस्मात् रूपेण संस्थिता॥ नमस्तस्ये॥ ३५॥ नमस्तस्ये॥ ३६॥ नमस्तस्ये नमो नमः॥
॥ ३७॥ या देवी सर्वभूतेषु धृतिरूपेण संस्थिता॥ नमस्तस्ये॥ ३८॥ नमस्तस्ये॥ ३९॥
॥ नमस्तस्ये नमो नमः॥ ४०॥ या देवी सर्वभूतेषु क्षांतिकारिणी संस्थिता॥ नमस्तस्ये
॥ ४१॥ नमस्तस्ये॥ ४२॥ नमस्तस्ये नमो नमः॥ ४३॥ या देवी सर्वभूतेषु ज्ञानिनी संस्थिता॥

राम
५५

संस्थिता॥ नमस्तस्ये॥ ४४॥ नमस्तस्ये॥ ४५॥ नमस्तस्ये नमो नमः॥ ४६॥ या देवी सर्व-
भूतेषु नान्दारूपेण संस्थिता॥ नमस्तस्ये॥ ४७॥ नमस्तस्ये॥ ४८॥ नमस्तस्ये नमो नमः॥
॥ ४९॥ या देवी सर्वभूतेषु शांतिकारिणी संस्थिता॥ नमस्तस्ये॥ ५०॥ नमस्तस्ये॥ ५१॥
नमस्तस्ये नमो नमः॥ ५२॥ या देवी सर्वभूतेषु श्रद्धारूपेण संस्थिता॥ नमस्तस्ये॥ ५३॥
॥ नमस्तस्ये॥ ५४॥ नमस्तस्ये नमो नमः॥ ५५॥ या देवी सर्वभूतेषु कान्तिकारिणी संस्थिता॥

८

ता॥ नमस्तस्ये॥ ५६॥ नमस्तस्ये॥ ५७॥ नमस्तस्ये नमो नमः॥ ५८॥ या देवी सर्वभूते
शुलक्ष्मीरूपेण संस्थिता॥ नमस्तस्ये॥ ५९॥ नमस्तस्ये॥ ६०॥ नमस्तस्ये नमो नमः॥
॥ ६१॥ या देवी सर्वभूते शुक्लरूपेण संस्थिता॥ नमस्तस्ये॥ ६२॥ नमस्तस्ये॥ ६३॥
नमस्तस्ये नमो नमः॥ ६४॥ या देवी सर्वभूते शुक्लाक्ष्मीरूपेण संस्थिता॥ नमस्तस्ये॥ ६५॥
नमस्तस्ये॥ ६६॥ नमस्तस्ये नमो नमः॥ ६७॥ या देवी सर्वभूते शुक्लरूपेण संस्थिता॥

राम
४६

ता॥ नमस्तस्ये॥ ६८॥ नमस्तस्ये॥ ६९॥ नमस्तस्ये नमो नमः॥ ७०॥ या देवी सर्वभूते
शुद्धारूपेण संस्थिता॥ नमस्तस्ये॥ ७१॥ नमस्तस्ये॥ ७२॥ नमस्तस्ये नमो नमः॥ ७३॥
॥ या देवी सर्वभूते शुक्लरूपेण संस्थिता॥ नमस्तस्ये॥ ७४॥ नमस्तस्ये॥ ७५॥ नम
स्तस्ये नमो नमः॥ ७६॥ या देवी सर्वभूते शुक्लरूपेण संस्थिता॥ नमस्तस्ये॥ ७७॥
नमस्तस्ये॥ ७८॥ नमस्तस्ये नमो नमः॥ ७९॥ या देवी सर्वभूते शुक्लरूपेण संस्थिता॥

नं

नमस्तस्ये ॥ ८० ॥ नमस्तस्ये ॥ ८१ ॥ नमस्तस्ये नमो नमः ॥ ८२ ॥ या देवी सर्वभूतेषु श्रीं
तिरूपेण संस्थिता ॥ नमस्तस्ये ॥ ८३ ॥ नमस्तस्ये ॥ ८४ ॥ नमस्तस्ये नमो नमः ॥ ८५ ॥
इंदियाणामधिष्ठात्री भूतानां नाखिलेषु मा ॥ भूतेषु सततं तस्यै व्याघ्रैर्देवेन
मो नमः ॥ ८६ ॥ चितिरूपेण या कृत्स्ना मेतद्याप्यस्थिता जगत् ॥ नमस्तस्ये ॥ ८७ ॥
नमस्तस्ये ॥ ८८ ॥ नमस्तस्ये नमो नमः ॥ ८९ ॥ सुतासुरैः पूर्वमधीष्ट संशया

राम
४

तथासुरैर्द्रुणादिनेषु सेविताः ॥ करोतु स्नानः शुभहेतुरीश्वरी शुभातिभद्राण्यभि
हंतु वापद ॥ ९० ॥ या सांप्रतं चोद्धतं देत्यतापि ते रस्माभिरीशाचसुरैर्नमस्यते ॥
यानस्तता तत्परा मेव हंतिनः ॥ सर्वापदा भक्तिविनम्रपुत्रिभिः ॥ ९१ ॥ अवि
रुवाच ॥ ९२ ॥ एवं स्तवादिपुक्तानां देवानां तत्र पार्वती ॥ स्नानुमभ्यासयोक्तोपे
माह्व्या नृपते दत्तः ॥ साववीता सुखसुखं नृणां वदिसुयते वका ॥ इति रकोशत

चं आस्थाः सधुद्रुताववीच्छिवा ॥ ८४ ॥ स्तोत्रं मं मेत क्रियते भुं भदेत्यनिरा कृते ॥ दे
 वेस्तमेतेस्तमेरेनिभुं भेन परमि ते ॥ ८५ ॥ इति कोशाद्यतस्याः पार्वत्यातिस्म
 तान्विका ॥ कोटिकीति स मन्त्रेषु ततो नो के पुगीयते ॥ ८६ ॥ तस्यां विनिर्गता यां तु
 कृता भूसा पि पार्वती ॥ कालिकेति स मारवाता हि मा वल कृता भया ॥ ८७ ॥ ततो
 च कोषा रूपं विभ्राणं सु मनोहरं ॥ ८८ ॥ चंडो मुंडश्च भूयो भुं भानि भुं भयो ॥

राम
 ४८

॥ ८९ ॥ तां भुं भाय वारवाता अतीव सु मनोहर ॥ कार्पस्ये स्त्री म हार ज भा स यंती हि मा
 चलं ॥ ९० ॥ नेवता दृक्कचिदुपंदृष्टं केन चिदुन्न मे ॥ ज्ञायतां कार्पस्ये देवी ग ह्यतां चानु
 रेश्वर ॥ ९०० ॥ स्त्रीस्त्रप्रति चार्कगी द्योतयंती दिद्रास्त्रिषा ॥ सा तु तिष्ठति देत्येडता
 भवां दुष्टु मरुति ॥ ९०१ ॥ या निरुत्ता निमरा योगजा भवा दी निवे प्रभो ॥ त्रेलोके तु समस्ता
 निस्तोत्रं प्रोति ते गृहे ॥ ९०२ ॥ ऐव एव न समानी तो गजरुत्तं परं द एत ॥ पारिजात नरु

चं

शायंतथैवोच्चैश्चवाहयः॥ १०३॥ विमानं हंससंयुक्तं मेतन्निवृत्तिने गणो॥ रत्नभूत
मिहानीतं यदासीद्वेधसोऽनुते॥ १०४॥ निधिरेवमहमघ्नः समावीतोऽथैव शर
॥ किजल्किनीददोराधिर्मालाममृता नपंकजां॥ १०५॥ द्रवते वाहुरंगे हेकांचन
लाविति वति॥ तथायस्यंदनवरेयः पुरासीत्यजापते॥ १०६॥ नृसोहः क्रोति दाना
मशक्तिरीसत्वया हता॥ पाशः सनिल एजस्य शानुस्तवैरिगहे॥ १०७॥ निधुंभ

राम
४८

स्याधिजाताश्च समस्तारत्नजातयः॥ बहिरपि ददोतुभ्यमग्निशोचैव वाससी॥
॥ १०८॥ एवं देवैर्दुरात्मा निसमस्तान्माहता निते॥ स्त्रीरत्नमेवाकल्याणी त्वया क
स्मा प्रगृह्यते॥ १०९॥ ऋषिह्वाव॥ ११०॥ निधुंभ्येति वचः भुंभः सतदा चेदमुं
यो॥ प्रेषयामास मुग्रीवेदुतं देवामहामुं॥ १११॥ इति वीतिवचः कृत्वा सा गत्वा
च नामम॥ यथाचा भ्येति संप्रतीत्या तथा काय्यं त्वया नमु॥ ११२॥ ऋषिह्वाव॥ ११३

चं

सनत्रगत्वायवासेसैलोद्देशोतिशोभने॥ सादेवीतांततः प्राहश्रुत्वांमधुर
यागिए॥ ११४॥ दूतउवाच॥ ११५॥ देविदेत्येभरः मुंभस्त्रिलोकेपरमेभरः॥ इतो
हंप्रेषितस्तेनत्वत्सकाशमिहागतः॥ ११६॥ अवाहताज्ञः सर्वाभुयःसदा
देवयोनिषु॥ निर्जिताखिलदेत्यारिस्तयदाहभृगुचतत्॥ ११७॥ ममत्रैलो
कमरिखिलममदेवावज्ञानुगाः॥ यज्ञभागानहंसर्वाभुपाभ्रामिपृथक्पृथ

राम
५०

क॥ ११८॥ त्रैलोक्यंवररत्नाणिममवश्याम्यशेषतः॥ तथैवगजरत्नेचहत्वादेवं
उवाहनं॥ ११९॥ क्षीरोदमथनोद्धूतमभ्वरत्नंममामरेः॥ उवेश्वससंसृजितस्य
शिपस्यसमर्पितं॥ १२०॥ यानिवायानिदेववुर्गंधर्वपुरगेभुवः॥ रत्नभूतानिभू
तानितानिमन्येवशोभने॥ १२१॥ स्त्रीरत्नभूतात्वांदेविलोकेममामहेवयं॥ सा
त्वनस्मात्प्रागव्युत्पत्तोरत्नभूजोवयं॥ १२२॥ मांवातुमानुजंवापिनिमुंभमुहवि

चं

क्रमं॥ भक्तसंरं चलापांगी रत्न भूतासिने यतः॥ १२३॥ परमेभ्य र्थमतुलं प्राप्य
सेमत्परिग्रहात्॥ एतदुध्यासमालोच्य मत्परिग्रहतां व्रज॥ १२४॥ अविह
वाच॥ १२५॥ इत्युक्त्वा सा तदा देवी गंगी एतस्मिन्ता जगौ॥ दुर्गा भगवती भद्राय ये
दं धार्यते जगत्॥ १२६॥ देव्युवाच॥ १२७॥ सत्यं कृतं त्वया तावन्मिथ्या किं वि
त्तयोदितं॥ त्रेलोक्याधिपतिः भुं भोति भुं भश्चापि ता दृश॥ १२८॥ किं त्वं

राम
११

यत्प्रतिज्ञा तं मिथ्या तत्क्रियते कथं॥ श्रूयतामन्युद्विष्टा त्प्रतिज्ञा या कृता पुर
॥ १२९॥ यो मां जयति संग्रामे यो मे दर्पं व्यपौ हति॥ यो मे प्रति वलौ लोके स मे भर्ता
अविष्यति॥ १३०॥ तदा गच्छत भुं भो जनि भुं भो वास हासुः॥ मां जित्वा किं विरेणा
त्रपाणिं गृह्णाति मे लघु॥ १३१॥ इत उवाच॥ १३२॥ श्रुत्वा तिसृषु मे वृत्तं देवि
ब्रूहि ममाग्रतः॥ त्रेलोक्यैकः प्रमांस्ति वै दये भुं भोति भुं भयो॥ १३३॥ श्रुत्वा म

चं

पिदेत्यानां सर्वदेवान रेयुभिः॥ तिष्ठन्ति संसुखे देविकिं प्ररत्नीत्वं मेदिका॥ १३४॥
इंद्राद्यास्तकला देवास्तस्यैवं वां न संपुगे॥ भुंभादीनां कथं ते वां स्त्री प्रयास्यासि
संसुखं॥ १३५॥ सात्वंगच्छ मे ये वोक्ता पार्थ भुंभति भुंभयोः॥ केशाकर्षणतिर्
नगौरवा मागमिष्यसि॥ १३६॥ देव्युवाच॥ १३७॥ एवमेतद्वली भुंभोति भुंभया
निवीर्यवान्॥ किंकरोमि प्रिति ज्ञाने यदनालोचिता प्रए॥ १३८॥ सत्वंगच्छ मे यो

राम

१२

क्रेते पदे तत्सर्वमा दतः॥ न द्यात ध्वानुरेन्द्राय स वयु कंकरोतु यत्॥ १३९॥ इति
मार्कंडेय प्रणेतारो सावर्णिकि मुत्तन्तरे देवी महात्म देव्या दूत संवाद्यो नाम पंचमो
ऽध्यायः॥ ५॥ उवाच॥ १३९॥ अवेदाने॥ ७५॥ श्लोक॥ ५४॥ एवं॥ १३९॥ एव
मादित॥ १४०॥ अथिहवाच॥ १॥ इत्याकर्षयिष्यो देव्याः तदुतो मर्ष पूरित॥
समावष्ट समागम्य देत्य राजा विवित्तरत्॥ २॥ तस्य दूतस्य तद्वाक्यमाकर्षयिषु

च

रशततः॥ सकोथः प्राह देत्यानामधिपं धूपलोचनं॥ ३॥ हे धूपलोचन भुवने
न्यपरीवारितः॥ तामानय वला दुष्कं केशा कर्षण विह्वलं॥ ४॥ तत्परिचारादः क
म्बिद्यदिवोतिष्ठते परः॥ सहैतमोमेवापि यक्षो गणपदवचा॥ ५॥ ऋषि
वाच॥ ६॥ तेनाज्ञप्रस्तुतः शीघ्रं स देत्यो धूपलोचनः॥ इतः यथा सदृशाणाम्
नुराणां दुतं यथो॥ ७॥ सदृष्टातां ततो देवी तु हि नावलसं स्थिताम्॥ मगा दोषैः

राम

५३

प्रयासिति मूलं भुंभति भुंभयो॥ ८॥ नवेत्प्रीत्याद्यभवती प्रदुर्गारमुपेक्ष्यति॥ त
तो बलान्नया म्येभुकेशा कर्षण विह्वलं॥ ९॥ देवुवाच॥ १०॥ देत्यभरेण प्रहितो व
लवान्बलसंवतः॥ बलान्नयसि नामेवं ततः किं ते करोम्यहे॥ ११॥ ऋषि
वाच॥ १२॥ इत्युक्तः सोमधारिता प्रसुरे धूपलोचनः॥ हुंकारेणो वतं भस्मसात् कारो विह्वल
तः॥ १३॥ सुधनुः मसते य प्रसुराणां तथान्विका॥ वर्वयसाय के स्तीक्ष्णे चथा

नं शक्तिरस्वर्धेः ॥ १४ ॥ ततो भूतसदः कोपात्कृत्यानां संभैरवं ॥ पपातागुरसेना
 योसिंहो देव्या स्वगाहनः ॥ १५ ॥ काम्बिकरप्रहारेण देव्यानां स्मृतं वापरात् ॥ आकां
 त्यागाधरेणासासजमानमहासुरात् ॥ १६ ॥ केषां निताद्यामासत्रयः को व्यानि
 केसरी ॥ तथा तत्र प्रहारेण शिरसि कृतवान्यथक् ॥ १७ ॥ विदिनवाहु शिरसः कृ
 तास्ते ततथापरे ॥ पपोवरुधिरकोष्ठादमेवांधूतं केसरे ॥ १८ ॥ क्षणेन तद्वनंत

एम
 ५४

वैक्षयं नातमहामना ॥ तेन केसरिणा देव्या वाहनेनातिकोपिता ॥ १९ ॥ भुत्वा तमसु
 रं देव्या निहतं धुमुत्तोरनं ॥ बलेन वक्ष्यपितं कृतं देवी केसरिणा ततः ॥ २० ॥ उकोप
 देव्याधिपतिभुंभः प्रसुरिणाधरः ॥ आज्ञापयामास च तो वंडमुं जेमहासुरे ॥ २१ ॥
 हेचराड हेचराड बलेर्वकृत्तेः परिवारितो ॥ तत्र गच्छत गत्वा वसा समानीयतां त
 पु ॥ २२ ॥ केशो व्याकृष्य वध्वा वायदिवः संशयोपधि ॥ तदा शेषा मुर्थेः सर्वरसु

चं

रौर्विनिहस्यतां ॥ २३ ॥ नस्यां हतायां दुष्टायां सिंहे रश्मिनिपातिते ॥ शीघ्रमागम्यतां
बध्नाय हित्वा तामभां विका ॥ २४ ॥ इति मार्कण्डेयपुराणे सावर्णिके मन्वन्तरे
देवीमहात्म्ये धृष्टकीर्तिवतवचोनाम चत्वारोऽध्यायः ॥ ६ ॥ उवाच ॥ ४ ॥ श्लोक
॥ २० ॥ हवे ॥ २४ ॥ हवमादित ॥ ४२ ॥ सुविस्वाय ॥ १ ॥ आक्षप्तास्ते ततो दे
त्याश्चर एत एत एत एत मा ॥ चतुरंगवलोपतायपुरं सुचतापुषा ॥ २ ॥ ददधु

राम

५५

स्ते ततो देवी श्रीप्रदासां व्यवस्थिताः ॥ सिंहलोपरि शैलेन्दुभङ्गे महति कांचने
॥ ३ ॥ ते दुष्टातो तनाका तुमुद्यपेन कुर्वन्नाः ॥ आरुह्य नोतासिधर तथा मे
तस्मै प्रीतिगाः ॥ ४ ॥ ततः कोपेन कारिणैरुन्मिता तानरीश्वरि ॥ कोपेन वास्यावदने
प्रसीवर्णमवुनदा ॥ ५ ॥ प्रकुपीकुरात् तस्या ललाटफुल्लकापुते ॥ कालीकरुल
बद्धा विविक्ता शिपाशिनी ॥ ६ ॥ विविचरव द्योगधर नरमाला विभूषणा ॥

चं

क्षीविन्नर्मपरीक्षाभाभुसुमोसतिभेखा॥७॥ अतिविस्तारवदनाजिह्वालसनभीष
रणा॥ निमग्नारक्तनयना नादाश्रितदिशुखा॥ ८॥ सावेगेनाभिपतिताघानयं
तीमहासुराह॥ मैयेतत्रसुराशिरासमभक्षयततद्वनं॥ ९॥ पार्श्विग्राहकशया
हियोधयंतममन्वितान्॥ समादोयेकहस्तेनमुखेविधोपवारणा॥ १०॥ न
धवयोधंतुरगेरथसारथिनाशह॥ त्रिःक्षिप्यवक्रदशनैश्वर्यपंततिभेखा॥ ११॥

राम
५६

सकंजग्राहकेशमुगीवायामधनापरां॥ पादेनाकम्पनेवायमुस्तामनपोथयत्॥ १२॥ ते
मुक्तनिवशस्त्राणिमहास्त्राणिनथासुरै॥ मुखेनजग्राहक्यादशभेर्मथितामपि॥ १३॥
बलिनांतद्वनंसर्वमसुराणांदुरात्मनां॥ ममदाभक्षयञ्चायानयाभ्याताडयतदा॥ १४॥
सिमानिहताः केचित्केचित्खट्वांगताडिताः॥ जमुक्तिनाशमसुरादेताग्राभिहतास्तथा॥
१५॥ आरोहणतद्वनंसर्वमसुराणिपानिनां॥ दृष्ट्वाभेदोभिदुद्रावतांकालीमतिभीषणा॥

च

१६॥ द्वारवर्षे महाभीमैर्भीमासीतां महासुर॥ दद्यात्तान् नृकेभ्यमुंडादिपैः सह
श॥ १७॥ तानि वक्राण्यनेकानि विशमानानि तन्मुखं॥ वभुर्यथा क्वचित्प्राप्ति सुव
निघ्नोदये॥ १८॥ ततो जहासातिरुवाभीमं भैरवनादिनी॥ कालीकरानवकांतदु
र्गदृशो ज्वला॥ १९॥ उत्थाय नमो हासिंहं देवीं नंदमवावत॥ गृहीत्वा वास्य के शेष
शिरस्तेनाशित्वा चिनत्॥ २०॥ अथ मुंडे अथावत्रोदृष्ट्वा मुंडादिपातितं॥ तमप्यपा

राम
५

तय दुर्मोखास्वप्नाभिहतं रुपा॥ २१॥ हतसेयंततः सैन्यं दृष्ट्वा मुंडादिपातितं॥ मुंडं च
सुमहाभीयं दिशो भेजे भयातुरं॥ २२॥ शिरश्च मुंडस्य काली वगृहीत्वा मुंडमेव च॥ प्राह
प्रमुंडा दृष्ट्वा तमिभ्रमभेत्यवडिका॥ २३॥ मया तवात्रोपहतो मुंडो मुंडो महापुं॥ यु
द्धयज्ञे स्वयं भुंभंति भुंभं न हतिव्यसि॥ २४॥ कृषि रूपा च॥ २५॥ तावानीतो ततो दृ
ष्ट्वा मुंडं मुंडो महासुरो॥ उवाच काली कल्याणिलानि तं वडिकाव च॥ २६॥ यस्मा चं

ने

उं व मुं उं व गृहीत्वा तमुपागता ॥ चा मुं डेति ततो लोके ख्याता देवी भविष्यसि ॥ २१ ॥ इ
ति नाकं राडे व ॥ राणे सावर्णि के मन्त्रे देवी महा मे वं मुं ड व दो नाम स प्र मो ध्या
मः ॥ ७ ॥ उवाच ॥ १ ॥ श्लोक ॥ २५ ॥ एवं ॥ २१ ॥ एवमादिन ॥ ४६ ॥ अविह्वार
॥ १ ॥ चं डे वा हते देत्ये मुं डे च विनिपातिने ॥ न कुले च वसे ये बुधपिते च सुरैः ॥
॥ २ ॥ ततः का प प र धा न चेताः शुभं प्रतापवान् ॥ उद्योगं सर्वसैन्यानां देत्यानामादिदे

राम
५८

शह ॥ ३ ॥ अद्य सर्ववले देत्याः षडशीतिरुदायुधाः ॥ कंबूनां चतुरशीतिरियंत्रित्व
लेहता ॥ ४ ॥ कोटिदीर्घाणि पंचाशदसुराणां कुलानि वै ॥ शतलंकुलानि बुधराणां नि
र्गच्छन्तु समाश्रया ॥ ५ ॥ कालकादो हृदामोर्याः कानि केयास्तथासुरा ॥ युद्धाय स
ज्जाभिर्योतु भाजया त्वरिता मम ॥ ६ ॥ इत्याह्वय सु र पतिः शुभो भैरव शासन ॥ नि
र्गममहासे यस्य हस्त्रैर्वहुनिर्बना ॥ ७ ॥ आयातं चंडिकां दृष्ट्वा तसे मम तिभी

चं

यणं॥ ज्योत्स्नेः पुरयामास भरणी गगनांतरं॥ ८॥ ततः सिंहो महाबाहो मतीव कृतवाच
९॥ घंघस्नेन तं नादमेविकाकोपवृंहयत्॥ ९॥ धनुर्ज्योतिर्ह्यंगनां नादाप्रतिदिशु
खा॥ १०॥ तत्रैवैः कालीजिष्णुवित्सारितानना॥ १०॥ तन्निनाटप्रभुसुदैत्यसेन
भृत्यैः॥ ११॥ सिंहस्तथा कालीगोपैः परिवारिता॥ ११॥ एतस्मिन्तरे भूपवि
नाशाय नुरादयो॥ भवायामरसिंहात्तामतिवीर्यबलान्विता॥ १२॥ ब्रह्मेशगुरुवि

राम
५८

सुक्रोत्तथेहस्यचशक्तयः॥ शरीरेभ्यो विनिर्मुक्ततद्वपेभ्योऽङ्गि ययुः॥ १३॥ यस्य देवस्य यद्
पंचधा भूषणवाहनं॥ तद्देवहिनश्चक्रिस्तुल्यो दुर्माययो॥ १४॥ हंसयुक्तविनागो
येसाधोत्तरेकमंडलुः॥ आयाता ब्रह्मणः शक्तिर्विमाणी साभिधीयते॥ १५॥ माहेश्व
रीदुष्काराविभूतवरधारिणी॥ महाहिननया प्रातःचन्द्रेखाविभूषणा॥ १६॥ कोमा
रीशक्तिरुक्ता च मेयूरवरवाहना॥ योऽपुनर्याय यो देत्यानं विक्रमं हृदि पुरी॥ १७॥

तथैव वैष्णवीशक्तिर्गङ्गे परिसंस्थिता ॥ शंखचक्रगदाशार्ङ्गखट्वाहस्ताभुजाययो ॥
 ११ ॥ यज्ञवारहमनुलं रूपं या विप्रतो हरे ॥ शक्तिसाध्या यथोक्तवाराहो विप्रतो ननु
 ॥ १२ ॥ नारसिंहो नृसिंहस्य विभर्ता स दुर्गावपः ॥ प्राप्ता तत्र स गन्धपक्षिप्रनक्षत्रसं-
 तिः ॥ २० ॥ वज्रहस्ता तथैवैवो गजराजो परिसंस्थिता ॥ प्राप्ता स हस्तनयना यथाश-
 कस्तथैव सा ॥ २१ ॥ ततः परिहृतस्त्राभिरीशानो देवशक्तिभिः ॥ हन्यतामसुः शीघ्र-

राय

30

मम प्रीत्याह चंडिकां ॥ २२ ॥ ततो देवी शरीरानुविनिष्क्रान्तातिभीषणा ॥ चंडिकाशक्ति
रत्युग्राशिवाशततिमादिनी ॥ २३ ॥ सा बाहू प्रजदिलमीशानमपराजिता ॥ दूतत्वेन
च भगवत्या भवं भुंभति भुंभयो ॥ २४ ॥ ब्रह्मभुंभति भुंभं च दानवावतिगर्वितो ॥ येना
त्येदानवास्तत्र युद्धाय सप्रसृता ॥ २५ ॥ त्रैलोक्यमिंद्रो लभतां देवाः संतुह्यिषु
तः ॥ सूर्यं प्रयातपातानं यदि जीवितुमिच्छथ ॥ २६ ॥ वना वने पादधने द्रवंते युद्ध

चं

कांक्षिणः॥ तदा गच्छत तत्पुंमश्चिवा पिशितेन वः॥२॥ यतो नित्यं क्लोदेते न त्रया दे
व्याः शिवस्वयं॥ शिवदुर्गातिलोके स्मिंस्ततः सारव्यातिमागतः॥२॥ तेपिभुत्वावचो
देव्याः सर्वाख्यातं महापुरा॥ अमर्षापरिताजगुर्नयत्रकात्यायनिस्थिता॥२॥ ततः
प्रथममेवागेशरशक्तू छिद्यद्विभि॥ ववर्षरुद्रतामर्षाह्नां देवीममरयः॥३॥ सा
चतामहिता न्याणां भूतशक्तिपरमधारे॥ विद्देदलीतया ध्यातधुर्मुर्कैर्म

राम
६१

हेतुभिः॥३॥ तस्याग्रतस्तथा काली भूलपालविदारिता॥ रव् द्वांगपोषितां भा
रीकुर्वन्ती वचरन्नदा॥३॥ कमंडलुजलाक्षेपहतवीर्याहूतो जलः॥ वस्त्राणी वा
करोच्छुत्प्रेतयेन स्मधावति॥३॥ माहेभ्वरी विभूनेन तथा च केलावैलंबी॥ दे
त्याजघानकीमारी तथा शक्त्या तिकोपिता॥३॥ ऐद्रीकुलिशगतेन शतशो देव
दातवाः॥ येन विदारिताः पृथ्वीरुधिरो घप्रवर्षिणः॥३॥ तं उपहारविधत्ता दे

ॐ

प्रायश्चित्तवक्षसः॥ वरामृत्प्राप्तपतेभ्यः केन विदारिताः॥ ३६॥ नखैर्विदारितांश्वा
न्यान्मधयेतीमहासुरम्॥ मारुतंहीनवारजोनादा पूर्णदिगंवरं॥ ३७॥ चंडादृष्ट
सैरसुराः शिवदूताभिदूषिताः॥ पेतुः पृथिव्यां रजितांस्तौ भवत्वादाथसानदा॥ ३८
॥ इति मातृगणं कुंडं मर्दयंतं महासुरम्॥ दृष्ट्वा भुजापेर्विधिर्भर्तुदेवारिसे
निका॥ ३९॥ पलायनपरान्दृष्ट्वा देत्यां मातृगणादिनाम्॥ यो दुमभ्याययो कुंडो

राम
६२

रक्तबीजो महासुरः॥ ४०॥ रक्तविंदुर्यदा भूमौ पतत्यस्य शरीरम्॥ समुत्पत
ति मेदिन्यां स्तन्यमार्णां तदा सुरः॥ ४१॥ ययुधे स गदापाणि र्दिशश्चापमहासु
रः॥ ततश्चेंद्रोस्वर्गजो रक्तबीजमंडयत्॥ ४२॥ कतिशो नाहतस्या भुवकुसु
म्यावशोणितं॥ समुत्पत्युत्तरो यो योस्तदूपास्तस्य राक्रमः॥ ४३॥ यावंतः पति
तास्तस्य शरीरादुक्तविंदवः॥ तावंतः पुरुषा ज्ञातास्तदीयवत्तद्विक्रमा॥ ४४॥

चै तेवापिपुपुधुस्तत्रप्रह्वारक्तसंभवा॥ समंमातृभिरसुग्रेषांस्वपाताभिभीषणं
 ॥४५॥ ७८॥ ७९॥ ८०॥ ८१॥ ८२॥ ८३॥ ८४॥ ८५॥ ८६॥ ८७॥ ८८॥ ८९॥ ९०॥ ९१॥ ९२॥ ९३॥ ९४॥ ९५॥ ९६॥ ९७॥ ९८॥ ९९॥ १००॥
 हृत्पद्मं॥ ४६॥ वैष्णवीसमरेनेनंनंकेणानिजघानह॥ गदयाताडयामासऐंद्वा
 नमसुरेश्वरं॥ ४७॥ वैष्णवीचक्रमित्रस्यरुधिरस्यावसंभवेः॥ सहस्रशो जगद्धा
 प्रंतत्पुमारौमहासुरैः॥ ४८॥ शक्राजघानकोमोरीवारहीवतथासिना॥ माहे

राम
 ६३

भरीविभूतेनरक्तबीजमहासुरैः॥ ४९॥ सचापिगदयादैमः सर्वाहवाहनस्य
 थद॥ मातुःकोपसमाविवेकैरक्तबीजोमहासुर॥ ५०॥ तस्याहतस्यवकुधा
 शक्तिशुलादिभिर्भुवि॥ पपातयोवैरक्तोघस्तेनासन्दृतसोसुरा॥ ५१॥ ते
 आसुरस्तृप्तसंभूतैरसुरैस्तत्कलंजगत्॥ व्याप्रमासितनो देवाभयमाजगु
 र्ततमा॥ ५२॥ तानिबध्नासुरदृष्टाचंडिकाप्राहसत्वर॥ उवाचकालीबापु

चं

डेविलीरोंवदनं कुरु ॥ ५३ ॥ मन्त्रस्वपातसंभूतान्कृपिदुर्महासुरान् ॥
एवमेवधयंदेवः क्षीणरक्तो गमिष्यति ॥ ५४ ॥ भक्षमाणास्त्वया योगात्तवो
त्सत्स्यंति वापरे ॥ इत्युक्त्वा ततो देवी भूलेनाभिजघाततं ॥ ५५ ॥ मुखेन का
ली जगद्देहं कवीजस्य शोणितं ॥ ततो सा बीजघाताथ गदया तत्र चंडिका ॥
५६ ॥ नवास्यावेदनां चक्रे गदापातो निष्कामपि ॥ तस्याहृतस्य देहाशुबं कुरु

राम
६४

सुखावशोणितं ॥ ५७ ॥ यतस्तत्सद्वक्त्रेण चामुंडा संप्रतिहति ॥ मुखे समुद्र
तायेत्यारक्तपातामहासुरः ॥ ५८ ॥ ततोश्च खादाथ चामुण्डा पपीतस्य च शोणि
तं ॥ देवी भूलेन वज्रेण चारौरसिभिरिष्टिभिः ॥ ५९ ॥ जघान रक्तवीजं तं चामुण्डा
पीतशोणितं ॥ तमपातमहीपृष्ठे शस्त्रसंघसमाहृतः ॥ ६० ॥ निरक्तश्च महीपा
ल रक्तवीजो महासुरः ॥ ततस्ते हर्षमतुलं मवाप्सु त्रिदशानृपः ॥ ६१ ॥ तेषां नादग

चं

लोगातो न नर्तात् सुदेवतः ॥ ६३ ॥ रति मार्कण्डेय उवाच ॥ सावलि निमन्तरे
देवी माहात्म्ये रक्तबीजवधो मय्युक्तो व्यास ॥ ८ ॥ उवाच ॥ १ ॥ अर्थ ॥ १ ॥ श्लो
क ॥ ६१ ॥ एवं ॥ ६३ ॥ एवमादिता ॥ ५०२ ॥ राजोवाच ॥ १ ॥ विविचमिदमारब्धा
तं भगवन्भवतामन ॥ देव्याभ्यारित माहात्म्यं रक्तबीजवधाभितं ॥ २ ॥ भुयश्चेच्छा
स्य हं श्रोतुं रक्तबीजे निपातिते ॥ नकारं भो यत्कर्मतिष्ठं भवति कोपतः ॥ ३ ॥

राम
६५

ऋषिरुवाच ॥ ४ ॥ नकारकोपमनुले रक्तबीजे निपातिते ॥ भुंभासुरेति भुंभश्च हतेष्व
त्येयुर्वा हवे ॥ ५ ॥ हंत्यमानं महातेयं विलोक्या मर्षमुदहत् ॥ अमथावन्ति भुंभो
पमुरम्यासुरसेनया ॥ ६ ॥ तस्याग्रतस्तथा पृथेपाश्वर्योश्च महासुरा ॥ संदृष्टो वृ
तः क्रोधाहंतुं देवीं प्रयाययु ॥ ७ ॥ आजगाम महावीर्यं भुंभो पीत्स्वलेर्वृत ॥ निहंतुं चंडि
काकोपात्कृत्वा युद्धं तु नातुभिः ॥ ८ ॥ ततो युद्धमतीवासी देव्या भुंभनिभुंभयो ॥ शर

वे

वर्षमती नोयं मेघयोरिव वर्षितो ॥ ६ ॥ निचेदास्ताश्च एताभ्यां वेडिकास्वदारे करे ॥
ताडयामास रांगेषु शस्त्रोघैरसुरेश्वरो ॥ १० ॥ निभुंभो निशितं खड्गं नर्मदाय सुप्रभा ॥ भ
ताडय नृद्धिं सिंहं देव्या वाहनं नमः ॥ ११ ॥ ताडितं वाहनं देवी सुरपुण्यादिभुजं
॥ निभुंभस्याभुवि चेद नर्मदाय च नन्दकं ॥ १२ ॥ दिते नर्मदाय खड्गं नशक्तिं विक्षे
पसोत्तरः ॥ तामप्यस्य दिधानं केच केणाभिमुखागतां ॥ १३ ॥ को वाश्चातो निभुं

राम

६६

भोथभूलं न ग्राहयानव ॥ आयातं मुखि पातेन देवी तच्चाप्यनूययात् ॥ १४ ॥ आवि
धाधगदोसोपि विक्षेपचंडिका प्रति ॥ तापि देव्या विभूले तभिन्ना भस्म तत्तापता ॥ १५
॥ ततश्च भूहस्तं तमायातं देत्युपेगवं ॥ आहत्य देवी गणैर्घोरपातयत्तु तले ॥ १६ ॥
तस्मिन्निपतिते भूभो निभुंभे भिन्नविक्रमे ॥ शतयत्नीनं कुक्षः प्रययो हंतुं मेविको ॥
१७ ॥ सारथस्य सत्ता सुवैर्गहित परमायुधैः ॥ भुजेरद्या विभूले व्यापाशे वंभोनमः

चं

॥ १८ ॥ तमायातं समालोस्य देवी संख मवा दयत् ॥ ज्याशब्दं वापि धनुषश्च काशु नीव
दुस्तहं ॥ १९ ॥ पूरयामास ककुभो निजघंगस्वनेन च ॥ समस्तदेव्यै तेत्यानां तेजो
वधविधायिनां ॥ २० ॥ ततः सिंहो महाकादेत्याजिते नमस्तु मदेः ॥ पूरयामास गग
नं गान्धर्वो यदि शो दश ॥ २१ ॥ ततः काली सप्तपत्न्यगगनं क्षमा मता डयत् ॥ करुणां
तं निनादन प्राकृस्वनास्तेति रोहिता ॥ २२ ॥ अष्टाष्टहासभं शिवं शिवदूती वकारह ॥ तेः

एन
धु

शब्देरसुरस्वसुः श्रुः कोपं परं ययो ॥ २३ ॥ दुष्टं लिखति वेति व्याजहारं वि काय
दा ॥ तदा जपेत्यभिहितं देवैरकाश संस्थितैः ॥ २४ ॥ भुंभेगा गत्य पाशक्रिपुक्ता
ज्वालातिभीषणा ॥ आयांती वन्दि कृष्णभासातिरस्तामहोत्कथा ॥ २५ ॥ सिंहनादे
न भुंभस्य व्याप्रे लोकत्रयोत्तरं ॥ निर्घातिनिःस्वनो घोरो जीतवानवनीपते ॥ २६ ॥
भुक्ता भुङ्क्षु देवी भुंभस्तप्रहिताम्भरात् ॥ विदेदस्तु शरैः शतशो भसह

नं

स्वशः ॥ १॥ ततः सा चंडिका कुडाभूले नाभी जघाततं ॥ सतदाभिहतो भूषो मूर्ध्नि
तो निपपातह ॥ २॥ ततो निभुंभः संप्राप्य नेतना मातका मुका ॥ आजघात सरे
र्दवीं काली केशरिणं तथा ॥ २॥ पुनश्च कृत्वा बाहुना मयुतं दुनुजिभर ॥ नका
पुनर्दिति जम्बा दया मात चंडिका ॥ ३० ॥ ततो भगवती कुडा पुर्ण दुर्गति नाशि
नी ॥ विन्दे दत्ता त्रिचकाणि स्वसरे सायकां भूता ॥ ३१ ॥ ततो निभुंभो वेग

राम
६८

नगदामादाय चंडिका ॥ अभधारत वेहंतुं देवसेना समावृत ॥ ३२ ॥ तस्यापतत
एवाभुगदां विन्दे दचंडिका ॥ खड्गेन शित धारेण सवभूतं समाददे ॥ ३३ ॥ भू
लहस्तं समायातं निभुंभ मम रूतं ॥ हृदिविद्याधभूले न वेग विन्दे चंडिका ॥
३४ ॥ त्रिभुजस्य तस्य भूले न हृदयानिः ततो पर ॥ महाबलं महावीर्यं मिथेति प्रहो
वदत् ॥ ३५ ॥ तस्य निष्कामतो देवी प्रहस्य स्व नवं ततः ॥ शिराभि च्छेद खड्गेन ततो

८

सावपतदुर्गा ॥ ३६ ॥ ततः सिंहश्चखाद्येयं दंष्ट्राधुसाशिरोधरा ॥ अतुरालास्तथा
काली शिवदुर्गी तथा ॥ ३७ ॥ कोमाशिक्षाक्रितिर्भिन्नाः केविनेभुमर्हत्तु ॥ ३८ ॥
स्त्रीर्नवंप्रतेन तोयेनात्यतिरुक्ता ॥ ३९ ॥ माद्वेषीविभुलेनभिर्नोपितस्तथा ॥
॥ ४० ॥ माद्वेषीविभुलेनभिर्नोपितस्तथा ॥ ४१ ॥ एवं ॥ ४२ ॥ वक्रैरावेद्ययादा
॥ ४३ ॥ वक्रैरावेद्ययादा ॥ ४४ ॥ केविदिनेभुमर्हत्तु ॥ ४५ ॥

राम
६६

नमो महादेवाय ॥ नमो महादेवाय ॥ नमो महादेवाय ॥ ४६ ॥ इति नार्क
उपपत्त्येसावर्णिमन्वन्तरेदेवी महात्म्येति भुंभवधोनामनवतोऽध्याय ॥ ४७ ॥
॥ ४८ ॥ ॥ ४९ ॥ ॥ ५० ॥ ॥ ५१ ॥ ॥ ५२ ॥ ॥ ५३ ॥ ॥ ५४ ॥ ॥ ५५ ॥
निभुंभोतिहत्तं दृष्ट्वा भ्रातरं प्राणसमिन्तं ॥ हत्यमानं वलं चैव भुंभः कुक्षीव्रवी
द्व ॥ ५६ ॥ वलावलेयादुद्येत्तमा दुर्गे गर्वमावह ॥ अस्यासां वलमाभित्युध्य

चं

मेयातिमानिनी ॥ ३ ॥ देवुवान ॥ ४ ॥ एदेवाहं जगत्पत्रद्वितीया काममातरा ॥
पश्येतादुष्टमप्येवविशंतोमदिभूतय ॥ ५ ॥ ऋषिह्वान ॥ ६ ॥ ततः समस्तालादे
योवृक्षाणीप्रपुलावयं ॥ तस्यादेवास्तनो जगु रेकेवासी न दामिका ॥ ७ ॥
देवुवान ॥ ८ ॥ अहं निभूत्यावहृभिरिह रूपेयदास्थिता ॥ तत्संहृतं मये के
वलिह्वानाजोऽपिरोभव ॥ ९ ॥ ऋषिह्वान ॥ १० ॥ ततः प्रवृत्तेषु देवाः

रम

७०

भुंभस्यनोभयोः ॥ पश्यतां सर्वदेवा कामसुराणां न दारुणं ॥ ११ ॥ शरवर्षेशि
ते शस्त्रैस्तथास्त्रैश्चेददारुणो ॥ तयो मुहुः प्रहृष्टयः सर्वलोकभयंकरं ॥ १२ ॥
दिव्यामृत्पाणिस्ततो मुमुनेयाम्पां विका ॥ वभंजतातिदेत्येन्दुस्तपुतीष्ठा
तकर्तृभिः ॥ १३ ॥ मुक्ताति तेन चास्त्राणि दिव्यानि परमेश्वरी ॥ वभंजलीलयेवो
गङ्गाकारेष्वास्त्राणिभिः ॥ १४ ॥ ततः शरशतैर्देवीमाच्छादयततो सुरा ॥ सा

चं

पितृकुपितादेवीधनुश्चिह्नद्वेषुभिः॥१५॥ द्विन्नेधनुश्चिह्नद्वेषुभिः॥१५॥ द्विन्नेधनुश्चिह्नद्वेषुभिः॥१५॥
दे॥ विन्देददेवीचक्रेणामप्यस्यकरेस्थिता॥१६॥ ततः स्वप्नमुपादायशत
चंद्रंरभानुमत्॥ शुभभावज्ञदादेवीदेव्यानामभिप्रेक्षा॥१७॥ तस्यापततमे
वाधुरवद्विन्देदचंडिका॥ धनुर्मुक्तेशितेर्वालोभर्मवाकैकरामत्तं॥१८॥
शुभाभपातयामास रथंसाक्षिनासह॥१९॥ हताश्वः सतदादेत्यदिभव

राम

७१

चाविसारपिः॥ जगद्गुरुंघोरमन्त्रिकातिधनोद्यत॥२०॥ विन्देदापतत
स्तस्यगुरुंनिहितैः सरे॥ तथापिसोभ्यभावभांशुषिमुद्यम्यवेगवान्॥२१॥
तमुष्टिं पातयामास हृदयेदेत्युगवः॥ देव्यास्त्रेचापितादेवीतलेनोरत्य
ताडयत्॥२२॥ तलप्रहारमिहतोनिषपातमहीतले॥ सदेत्यराजः सहसा
उत्तरेवतथोन्वित॥२३॥ उमस्यचंगुह्योर्देवीगगनमास्थिता॥ तत्रापि

नं साभिराधारमुमुधेतेननेडिका॥२४॥ त्रियुद्धंवेतदादेत्यभ्रंडिकावपरस्परं॥ व
 क्रतुप्रथमंमुद्धंप्रतिविस्त्रयकारकं॥२५॥ ततोत्रियुद्धंसुनिरंकृत्वातेनांविस्त्र
 तह॥३॥उत्पाद्यप्रामासविक्षेपधरणीतले॥२६॥सक्षिप्तोधारणीप्राप्य
 सविमुद्यम्यदेगित॥अभ्यधावतदुष्टात्मानंडिकानिधतेच्छया॥३॥तमायां
 तंतलोदेवीसर्वदेसजनेभ्रं॥नगत्यांपातयामासभित्वाभूलेनवक्ष्यमि॥२७॥

संगतः १५ प्राप्ताः देवीभूलाग्रविभक्तः ॥ चानयत्सकलां पृथ्वीं साधिद्वीपां
सर्वतां ॥ २५ ॥ ततः प्रसन्नमखिलं हस्तेन स्मिन्दु एतन्मतिः ॥ जगत्स्यास्यमतीवा
यानिर्मलं चाभवंतम ॥ ३० ॥ उत्पातमेघास्तोल्काये प्रगासं स्त्रेक्षमं ययुः ॥ सस्त्रो
मार्गवाहिन्यल्लथास्तत्र पातिते ॥ ३१ ॥ ततो देवगणास्तर्बे हर्षानिर्भरमावृताः
॥ वधूर्निहतेन स्मिं गंधर्वनिलितं मय ॥ ३२ ॥ अवा दयं स्त्रिधैवायेन नृनुश्चासु

नं

रोगरागः॥ वज्रः प्रपास्य भवतास्तु प्रभो हृदिकावरः॥३३॥ जायते न भ्रातृपुत्रां
ताऽज्ञां तदिदं नितस्तथा॥३४॥ इति माहं देवप्रणोसावर्णिदेमन्तरे देवी
माहात्म्ये भुंभवधोऽनामदशमोऽध्यायः॥१०॥ उवाच॥४॥ अर्थः॥१॥ भो
॥१५॥ एवं॥३४॥ एवमादित॥५॥ न विस्वाच॥१॥ देव्या हते तत्र महा
हुरहते यः सुरादिपुत्रो गमास्तां॥ कात्यायनितुं दुरिष्टभालादिका सि

राम

७३

व न भ्रुविका लोताशा॥२॥ देवा उचुः॥३॥ देवी प्रपन्नार्तिहरे प्रसीद प्रसीद मात
र्जगतो रिवलस्य॥ प्रसीद विश्वेभरिपाहि विश्वं तमीश्वरी देवि नरवरस्य॥४॥ आ
धारभूता जगत्त्वमेका मही भूरेण यत स्थिता सि॥ अथां स्वरूप स्थिता त्वमे
तदाप्यापते कृत्स्नमलं ध्यावीर्यं॥५॥ त्वैवैश्वरी शक्तिरनंत विद्या विश्वस्य बीजं परमाति
माया॥ संनो हितं देवि समस्तनेतत्वं वै प्रसन्नाऽविशक्तिहेतुः॥६॥ विद्यात्मन

चं

स्नातकदेविभेदाः त्रिभ्यः समस्ता सकला जगत्सु ॥ त्वये कथा पूरितमं वयेतत्का
तेस्तुतिः स्तव्यपरापरेभिः ॥ ७ ॥ सर्वभूताय द्यादेवी स्वर्गमुक्तिप्रदायिनी ॥ त्वं
तास्तुतये कावा भवंतु परमोक्तयः ॥ ८ ॥ सर्वस्य बुद्धिर्ह्येण जनस्य हृदि संस्थिते ॥
त्वत्पदवर्गदेदेवी नाएयणी नमोस्तुते ॥ ९ ॥ कलाकाष्ठादिह्येण परिणामप्रदा
यिनी ॥ विश्वतो भूतो ज्ञाने नाएयणी नमोस्तुते ॥ १० ॥ सर्वमंगलमांगन्येभि

एव
७४

वेत्तयापनाधिके ॥ शरत्पथे च म्वके गोरी नाएयणी नमोस्तुते ॥ ११ ॥ तद्विस्थितिर्वि
नाशानां शक्तिभूते सगातनि ॥ गुणभ्रमे गुणमये नाएयणी नमोस्तुते ॥ १२ ॥ श
रणागतदीनार्तपरित्राणपरायणो ॥ सर्वस्यार्तिहरे देवी नाएयणी नमोस्तुते ॥
१३ ॥ हेमयुक्तविमानस्यैव प्राणीरूपधारिणि ॥ कौशांभः क्षरिके देवी नाएयणि
नमोस्तुते ॥ १४ ॥ विश्ववन्द्या हि धर्ममहादुषभवाहिति ॥ माहेश्वरी च ह्येण नाए

नं

यस्य नमोस्तुते ॥ १५ ॥ मयूरकुङ्कुमेन हस्तशक्तिधरेन च ॥ कौमारिरूपसंस्थाने
नारयणमोस्तुते ॥ १६ ॥ शंखचक्रगदाशङ्खगद्विजयपरमाश्रये ॥ प्रसीद देवेस्त्वमी-
रूपेनारयणमोस्तुते ॥ १७ ॥ गङ्गाशोभनमहावक्त्रे दक्षिणतस्तु भवे ॥ वरह-
विजयशिवेनारयणमोस्तुते ॥ १८ ॥ नसिंहरूपेणोपेण हतुं देवाः कृतोद्यमे ॥ त्रै-
लोक्येणारयणमोस्तुते ॥ १९ ॥ किरणनिर्मलमहावक्त्रे स हस्तनय

एव

७५

नोस्तुते ॥ २० ॥ धनुर्धरवेण्डो नारयणमोस्तुते ॥ २१ ॥ शिवदूतीस्वरूपेण हत दे-
वमहावक्त्रे ॥ घोररूपे महावक्त्रे नारयणमोस्तुते ॥ २२ ॥ दंष्ट्राकरालवदने
शिरोमालाविभूषणे ॥ चतुर्भुजमथने नारयणमोस्तुते ॥ २३ ॥ लक्ष्मिल-
म्बे सद्यविद्ये श्रेष्ठे प्रविष्टे च कुर्वे ॥ महारात्रिर्महादेव नारयणमोस्तुते ॥ २४ ॥
मेधे सरस्वतिवरे भूतिवा प्रवित्तोति ॥ नियते त्वं प्रसीद शिवा नारयणमोस्तुते ॥ २५ ॥

ॐ

सर्वतः पाणिपादभेः सर्वतोक्षिशिरोमुखि ॥ सर्वतः श्रवणघ्राणे नासयणिनमो
 लुते ॥ २५ ॥ सर्वस्वरूपे सर्वेशे सर्वशक्तिसमन्विते ॥ भयिभ्यस्तद्दिनो देवी दुर्गे दे
 वी नमो लुते ॥ २६ ॥ एतं ते वदन्तं लोचनत्रयभूषितं ॥ पातुं सर्वं श्रीतिभ्यः
 कात्यायनितमो लुते ॥ २७ ॥ ज्वालाकण्ठमप्युग्रमशेषासुरसूदनं ॥ त्रिशूलपा
 तुनो नीते भद्रकालितमो लुते ॥ २८ ॥ हिनस्ति दैत्यतेजांसि स्वनेनापूर्यया जगत् ॥

एष
७६

साधं यपातु नो दीप्यते भ्योनः सुतानिव ॥ २९ ॥ अतुल्यगुणसाधकचर्चितलेकरो
 चरः ॥ शुभाशुभदो भवतु चंडिके त्वां न तावयं ॥ ३० ॥ रोगानशेषानपहंसितुं व्याह
 र्यातु कामासकलानभीष्टा ॥ त्वामाश्रितानां न विपन्नराणां त्वामाश्रिता ह्यश्र
 यतां प्रयाति ॥ ३१ ॥ एतत्कृतं यत्कृतं त्वया यधर्मद्विषां देवि महासुराणां ॥ रूपे
 रनर्कैर्वहुधा तस्मिन्निहृत्वां निरुत्तरेति काम्या ॥ ३२ ॥ विद्यासुशास्त्रेषु विवेकदी

नं

पञ्चायेषुवाक्येषुनकात्वदया ॥ समत्वगर्तेतिमहोदधकोरेविभ्रामयत्येतदीती
वविभं॥३३॥रक्षांसिपत्रोग्रविद्याभ्रनागयनारयोदसुबलानियत्र॥दावानलो
यत्रनधास्विसधेतत्रस्थितात्परिपासिविभं॥३४॥विभेभरीत्वंपरिपासिविभं
विभ्रासिकाधार्यसीतिविभं॥विभेद्रवंध्याभवतीभवतिविभ्राभयायेत्वयिभक्ति
नया॥३५॥देवीप्रसीदपरिपानयनोरिभीतेर्नित्यंयथासुखधादधुनेवसद्यः॥पा

रुम
७७

पानिसर्वजगतांप्रसन्नमाधुउत्पातपाकजनितान्भ्रमहोपसर्गा॥३६॥प्र
राजानांप्रसीदत्वंदेविविभ्राभिहारिणि॥त्रैलोक्यवासिनामीश्रैलोक्यानांव
रदाभव॥३७॥देवुवान॥३८॥वरदाहंतुरगणावरंयन्मनसेच्छथ॥तंरुण
ध्वंप्रमच्छामिजगतांप्रपकारं॥३९॥देवाउतु॥४०॥सर्वावाधाप्रसन्नं
लोक्यस्याखिलेश्वरि॥एवमेवत्वयाकार्यमस्मद्देरिभिराशतं॥४१॥देवुवान॥४२॥

नं

वेवत्तंतरे प्राप्ते अष्टाविंशतिमेवगे ॥ भुंभोतिभुंभभौवायावत्तस्येते महासुरे
॥ ४३ ॥ नेदगे पगहेजाता यमोदागर्भसंभवा ॥ ततस्तौनाशयिष्यामि विंध्याचल
निकासिनी ॥ ४४ ॥ पुनरप्यतिरोद्रेण ह्येपरा पृथिवीतले ॥ अत्रतीर्षहमिष्या
मि वै प्रचितांस्तु दानवा ॥ ४५ ॥ भक्ष्यंस्याभ्रं तानुग्रान्वे प्रचितांस्तु दानवा ॥
रक्तादंता भविष्यंती दाडिमिकं सुमोषमाः ॥ ४६ ॥ ततो मां देवतास्त्वर्गमर्त्य

१५

७८

शाकेवमावाः ॥ स्तुवंतो व्याहरिष्यंति सततं रक्तदंतिकां ॥ ४७ ॥ भूयश्च हा
नकार्षक्यामना वृष्यामनंमसि ॥ मुनिभिः संस्तुता भूमी संभविष्याम्यथोति
जः ॥ ४८ ॥ ततः भतेतनेत्राणां निरिषिष्यामि यन्मुनी प्र ॥ कीर्तयिष्यंति मनुजाः
॥ शताक्षीमिति मां ततः ॥ ४९ ॥ ततो ह मखिलं लोकमात्मदेहसमुद्भवेः ॥ भविष्या
मिसुराः शाकेशवृद्धे प्राणधारके ॥ ५० ॥ शाकं भविष्यति विरघ्याति तदा मात्मा म्य

नं हं भुवि ॥ तत्रैव यवधिष्यामि दुर्गमाख्यं महासुरं ॥ ५१ ॥ दुर्गादेवीति विख्यातं
 तस्मै नाम भविष्यति ॥ पुनश्चाहं यदा भीमं रूपं कृत्वा हिमावले ॥ ५२ ॥ रक्षां
 मिमक्षुः पृथिव्यामि प्रणिनां त्राणकारणम् ॥ तदा मोक्षयः सर्वलोभं त्या
 गन्तुं मे ॥ ५३ ॥ श्रीमादेवीति विख्यातं तस्मै नाम भविष्यति ॥ यदा मूणा
 रश्मिः तदा तदा गाथां करिष्यति ॥ ५४ ॥ तदा हं प्राप्ते रूपं कृत्वा संख्येय

राम
 ७६

यदा देव ॥ तल्लोकस्य हितार्थं यवधिष्यामि महासुरं ॥ ५५ ॥ नाम शक्तिचमालो
 कादा लोभ्यं तिस्रस्तः ॥ इत्थं यदा यदा बाधा दानवो त्यागं विष्यति ॥ ५६ ॥ त
 दा तदा वतीर्णं हं करिष्याम्यसि संक्षयं ॥ ५७ ॥ इति मार्कंडेय उवाच ॥ एतावतीति
 तत्रैव देवी महात्मदेव्या स्तुतिर्नाम एकादशोऽध्यायः ॥ ११ ॥ उवाच ॥ ३ ॥ अर्ध
 ॥ ५ ॥ श्रीकृष्ण ॥ ४ वे ॥ ५ ॥ एवमादितः ॥ ६ ॥ देवूनां च ॥ १ ॥ एभिस्तैव

भवमंतित्यंस्तोष्यतेयः समाहितः ॥ तस्याहं सकलांवाधां नाशयिष्याम्यहं
 शयं ॥ २ ॥ मधुदेवनाशं च महिषासुरघातनं ॥ किर्तयिष्यंति ये तद्वंदधं भुंभ
 निभुंभयो ॥ ३ ॥ अष्टम्यां वचतुर्दशां नवम्यां वैकचेतसः ॥ श्रोष्यंति वै वधे भक्त्याम
 मना हास्यतु तं ॥ ४ ॥ न तेषां दुष्कृतं किञ्चिदुद्धृतोत्थाननापदः ॥ भविष्यति न
 शरं पुनर्वै वै विजयते ॥ ५ ॥ शत्रुतो न भयं तस्य दसुतो वा न एजतः ॥ न शत्रो

राम

न लतायां पारकदाचित्तं भविष्यति ॥ ६ ॥ तस्मान्ममेतन्नाहात्म्यं पठितव्यं समाहि
 तैः ॥ आनयेत्सदा भक्त्या परं स्वस्वयनं महत् ॥ ७ ॥ उपसर्गं न शोषो ह्युमहाभारि
 मउद्भवत् ॥ तथा विविधमुत्थातं माहात्म्यं श्रमयेत्तम ॥ ८ ॥ यत्रैतत्पद्यते सत्य
 द्वित्यमायतने मम ॥ सदा न तद्विमोक्ष्यामि सान्निध्यं तत्र मे स्थितं ॥ ९ ॥ वज्रिप्रदा
 ण्मृजाया मन्त्रिकार्ये महोत्सवे ॥ सर्वममेतच्चरितमुच्चार्य्य श्रावयेत्तव ॥ १० ॥ जा

च

नताजा नतावापि वलि जातथा कृतो ॥ प्रतिक्षिप्याम्यहं प्रीत्या वहि हो मंतथा कृतं ॥
११ ॥ शरकाले सहा पूजा कियते या न वार्षिकी ॥ तस्या ममेतन्माहात्म्यं भुत्वा भक्ति स
मन्वितः ॥ १२ ॥ सर्वा बाधा विनिर्मुक्तो धन धान्य सुता न्वितः ॥ मनुष्यो मत्प्रसादे न भवि
ष्यति न शनः ॥ १३ ॥ भुत्वा ममेतन्माहात्म्यं तथा चोत्पन्नयः शुभाः ॥ परकर्म न युद्धे
युज्यते न च नरः ॥ १४ ॥ रिपवः संक्षयं योति कल्याणं नो पश्यते ॥ नंदते च

राम

८१

कृतं पुंसां माहात्म्यं मम भूखतो ॥ १५ ॥ शान्तिकर्मणि सर्वत्र तथा दुःस्वप्नदर्श
नः ॥ ग्रहपीडासु रोगा सुमाहात्म्यं भूगुणायाम न ॥ १६ ॥ ३१ सर्गः शमं योति ग्रह
पीडाश्च न हृत् ॥ दुःस्वप्नं च न भिर्दृष्टं सुस्वप्नमुपजायते ॥ १७ ॥ बालगृह भिभू
ता नां बालानां शोभति शरकं ॥ संघात भेदे च नृणां मेत्री करणमुन्नमं ॥ १८ ॥ दुष्ट
त्रा नां शोखाणां वल हानि करं परं ॥ १९ ॥ भूत पिशाचा नापठना देव नाशनं ॥ २० ॥

संनमेतन्नाहात्म्यं नमसन्निधिकारकं ॥ पशुपत्यार्घ्यधूपेश्वरगंधदीपैस्तथोन्नमे
॥ २० ॥ विजयं नमो नमो प्रोक्षणीयैरहनिशं ॥ अथैश्वर्यविधिर्भोगे प्रदानेव
नारदः ॥ २१ ॥ श्रीगणेशाय नमः सास्मिन् सकुटुम्बे श्रुते ॥ श्रुतं हरिपापानि न
पश्यन् प्रपद्यते ॥ २२ ॥ रत्नं करोति श्रुते नोजन्तनां कीर्तने नमः ॥ यद्दुष्टं वरितं य
न दुष्टं दत्तं विवर्हणं ॥ २३ ॥ तस्मिन् श्रुते वैरि कृतभयं पंसां राजायते ॥ प्रसाधितु

82

रा

३

॥ श्रीमहात्म्यश्रुतं मे ॥ एवं प्रभावासादेवी ययेदं धार्यते जगत् ॥ २ ॥ विद्यातर्पणं
यत्नेन गवद्विष्णुमायया ॥ तया तन्मे सर्वेश्वर तथैवाते विवेक्षितः ॥ ३ ॥ मे
ते मोहिताश्चैव मोहमे व्यतिरोरे ॥ नाशुपेहि न हारजशरणं परमेश्व
॥ आश्रयिता सेवन्तं भोगस्वर्गपवर्गदा ॥ ५ ॥ मार्कंडेय उवाच ॥ ६ ॥
स्य वरः भुक्त्वा सुरथः स न राधिपः ॥ ७ ॥ प्रणिपत्य महाभाग तन्मृषिं शो

ने

ते॥ निर्विण्णोऽस्मि मत्वेन राज्याप्रहरणेन च॥ ८॥ न गामसद्यस्तपसे सच वे
पुने॥ संदर्शनार्थं मंगायानदीपुनिन संस्थितः॥ ९॥ सच वेऽपस्तपसे पेदे वा
जपत्॥ तोतस्मिन् पुलिने देव्याः कृत्वा मूर्तिं महिमवी॥ १०॥ अहं चक्रुस्त
पुष्पं पूजयित्वा परैः॥ निरुहारेयता हारेत मनस्को समाहितो॥ ११॥ ददतु क
निजगतास्तु पितॄन्॥ एवं समाधाय तोस्त्रिभिर्वै र्यतात्मनो॥ १२॥

तयो वाचं याम्भुवः पृथिविभिरुता॥ १३॥ वसुधा च कृतास्मास्तु प्रयच्छंति भुभाम
तिं॥ अरं एषे प्रांतरे वापि दावाग्निपरिवारितः॥ १४॥ दत्तुभिर्वाहृतः भूमे गृहीतो वा
पिशुभिः॥ सिंह्या प्रागुयातो वा वने वा वनहस्तिभिः॥ १५॥ राज्ञा कुक्षे न वा
ज्ञप्रो वध्यो बंधगतोपि वा॥ प्राघूर्णितो वा वातेन स्थितः को ते महाहर्षवे॥ १६॥ पत
तु नापिशस्त्रेऽपु संश्रानेन शशाहूणे॥ सर्वा बाधास्तु शोरास्तु वेनाभ्यर्दितोपि वा॥ १७॥

चं

स्मरन्ममेतद्वरितं नरो मुच्येत संकगर् ॥ मम प्रभावा सिंहाद्यादस्य वो वेरिणस्त
 था ॥ २९ ॥ दूरदेवपलायंते स्मरतश्चरितं मम ॥ ३० ॥ अविहवा च ॥ ३१ ॥ इत्युक्त्वा
 सा भगवती वंडिका वंडविक्रमा ॥ ३२ ॥ पश्यता मेव देवानां तत्रैवांतरधीयता ॥ ते
 पि देवानि रतं काः स्वाधिकारमथा ॥ ३३ ॥ यज्ञभागभुजः सर्ववक्त्रविनिहता
 रयः ॥ देव्याश्च देव्यानि हतेभुं मे देवरिपोयधि ॥ ३४ ॥ जगद्विध्वंसिनी तस्मिन्महा

श्रेतुलविक्रमे ॥ निभुं मेव महावीर्ये शोषापातालमाययु ॥ ३५ ॥ एवं भगवती
 सा तित्थापि ॥ ३६ ॥ संभूय कुरुते भूपजगतः परिपालनं ॥ ३७ ॥ तथैतन्मो
 विधं सर्वविधं प्रसूयते ॥ सा या विता न विज्ञानं तुष्टा न द्विप्रयच्छति ॥ ३८ ॥
 प्रंतयेत सकलं ब्रह्मांडं मुकुजेश्वरं ॥ महाकात्या महाकाले महामारी स्वद
 ॥ ३९ ॥ सेवकाले महामारी सेवस्तुष्टिर्भवत्यजा ॥ स्थितिकरेति भूतानां सेव

नं

सनातनी ॥ ३४ ॥ भवकालेन एणं सैवल दम्प्री हृदि प्रदागृहे ॥ सेव भावे तथा
 विनाशोपपन्नयते ॥ ४० ॥ सुतासंपूजिता प्रस्ये धूपगंधादिभिस्तथा ॥ द
 त्रं प्रवांश्च मतिं धर्मगतिं भुभा ॥ ४१ ॥ इति मार्कंडेयप्रणेतृसावर्णिने मन्त्र
 वीमाहात्म्ये देवीवाक्यं नाम द्वादशोऽध्यायः ॥ १२ ॥ उवाच ॥ २ ॥ अर्ध ॥ १ ॥
 ॥ ३७ ॥ एवं ॥ ४१ ॥ एवमादित ॥ ५१ ॥ नृविह्वल ॥ १ ॥ एतन्नेकचित्तं नृ

३३

काजगद्वात्री प्रत्यक्षां प्राह वै डिक्ता ॥ १३ ॥ देवुवाच ॥ १४ ॥ यत्प्रार्थयित्व या
 त्रया वक्रतर्दत ॥ १५ ॥ मन्त्रस्तस्याप्यतां सर्वं परिनुद्याददाति तत् ॥ १६ ॥
 इय उवाच ॥ १७ ॥ ततो बभूव पोराज्यमविश्रंभपत्यजन्मनि ॥ १८ ॥ अत्रैव
 ज्यं हतसुतुवलं वलान् ॥ सोपि वैश्वस्ततो ज्ञानं बभूव निर्विराममानस ॥
 मेत्यहमिति प्राज्ञस्तसंगविमुक्तिकारकै ॥ २० ॥ देवुवाच ॥ २१ ॥ स्वल्पे

ॐ

पतेस्त्वेराज्यं प्राप्स्यसे भवान् ॥ २३ ॥ इत्यादि पुनस्तु वलितं तव तत्र भविष्य
 तम्भूतः सं प्राप्य जन्म देवादि वस्तुतः ॥ २४ ॥ सावर्णि को मनुर्नाम भवान्
 विष्यति ॥ वैश्वदेव त्वया यश्च वरोस्मत्तो भिवां दितः ॥ २५ ॥ तं प्रयच्छा
 सिध्येत वज्रान् भविष्यति ॥ २६ ॥ सा कं डेय उवाच ॥ २७ ॥ इति दत्वा तयो
 यथाभिलषितं वरे ॥ २८ ॥ वदन्तां तां हतासृग्ना भक्त्या नाभ्यामभिपुता ॥ २९